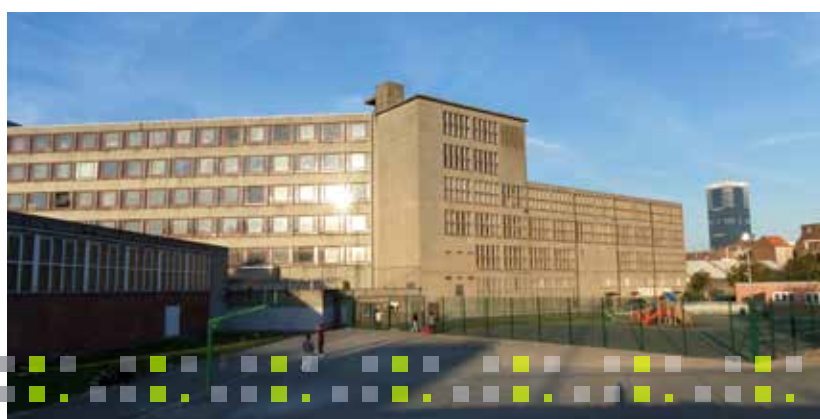

BLIK OP HET STUDENTENLEVEN IN BRUSSEL: STEDELIJKE PRAKTIJKEN EN ONGANG MET DE STAD

FASE 2 - HOGESCHOLEN EN KUNSTSCHOLEN - OKTOBER 2015

INHOUD

DOEL VAN HET ONDERZOEK	3
GEWESTELIJKE CONTEXT	5
METHODE	8
BESCHRIJVING VAN HET PANEL	10
HUISVESTING	17
LEVEN IN DE WIJK / LEVEN IN DE STAD	35
WERK	48
MOBILITEIT	52
ALGEMENE BESLUITEN	54
BIJLAGE	57

Deze nota wordt gepubliceerd door:

Koningsstraat 2-4 [BIP], B-1000 Brussel – T. 02 563 63 00 – F. 02 563 63 20

contact@adt.irisnet.be – www.adt-ato.brussels

Coördinatie en redactie: Frédéric Raynaud, Elisa Donders, Solange Verger

Data en cartografie: ATO

Coördinatie communicatie: Caroline Piersotte

Verantwoordelijke uitgever: Luc Maufroy, Koningsstraat 2-4, B-1000 Brussel

Fotocredits: ADT-ATO (Elisa Donders, Solange Verger) / Design by kaligram

DOEL VAN HET ONDERZOEK

Om een stedelijk beleid te kunnen voeren dat is aangepast aan de noden van de studenten, moet het Brussels Gewest een **nauwkeurige kennis hebben van hun situatie** in termen van hun levensomstandigheden en hun dagelijkse praktijken, evenals van hun **verwachtingen**.

Daarom kwam het Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling – ATO met het voorstel om een onderzoek te voeren dat een **algemene blik op het studentenleven in Brussel** biedt, met nadruk op de aspecten die de relatie van de studenten met de stad vertalen. Het uiteindelijke doel is om een ‘monitoring van studentenpraktijken’ op te zetten, die regelmatig wordt bijgewerkt.

Twee hoofddoelstellingen:

- > **huidig gebruik en (huidige onvervulde of toekomstige)** behoeften aan stadsvoorzieningen evalueren, in het bijzonder op het gebied van huisvesting, mobiliteit, consumptie, vrijetijdsaanbod (cultuur, hobby's, sport enz.) en werk (studentenjobs);
- > **een geterritorialiseerde visie van dit gebruik geven** (kaart van het gebruik, van de buurt¹ tot gewestelijke schaal).

Deze nota gaat over de studenten van de twintig hogescholen en hogere kunstscholen op het grondgebied van het Brussels Gewest. De universiteitsstudenten zijn al aan bod gekomen in een vergelijkbaar rapport tijdens academiejaar 2013-2014. Er zal een syntheserapport verschijnen met alle resultaten (over de studenten van de Franstalige en Nederlandstalige universiteiten, hogescholen en kunstscholen), zodat een zo volledig mogelijk beeld van het studentenleven in Brussel ontstaat. ■

¹ De schaal van de wijk wordt bepaald door de wijkmonitoring van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die 145 Brusselse wijken definieert.

▲ Erasmushogeschool

▲ Haute école Francisco Ferrer - Site Lemonnier

GEWESTELIJKE CONTEXT

Brussel is een van de grootste universiteitssteden van België, zowel in aantal studenten als in termen van personeel. Er zijn vijf universiteiten (ULB, VUB, USL-B, UCL en KU Leuven Campus Brussel), twaalf hogescholen en acht kunstscholen op het gewestelijk grondgebied, met een totaal van ruim 86.000 gesubsidieerde studenten. Bovendien speelt Brussel ook mee op internationaal niveau, met een goede naam in het buitenland en een hoog aantal buitenlandse studenten.

Het hoger onderwijs is bijzonder sterk verspreid, want veertien van de negentien Brusselse gemeenten hebben een of meerdere instellingen op hun grondgebied. Dat geldt vooral voor de hogescholen en de kunstscholen, omdat het er zo veel zijn en omdat elke hogeschool vaak meerdere vestigingen heeft. Zo hebben de twintig hogescholen en kunstscholen samen vijftig verschillende vestigingen.

De aanwezigheid van de hogeronderwijsinstellingen in het stadsweefsel en het studentenleven dat daarbij hoort, hebben grote gevolgen voor de verschillende onderdelen van de stad (huisvesting, mobiliteit, openbare ruimte, winkels, enz.), hoewel het tot op heden niet mogelijk is om de volle omvang daarvan te vatten. Zoals het onderzoek van het BSI onderstreept², is **de aanwezigheid van de universiteiten en in het bijzonder van de studenten niet altijd zichtbaar en duidelijk geïdentificeerd** in de stad. De organisatie in een campus (voor de universiteiten) draagt wel bij aan een bepaalde zichtbaarheid, maar andere factoren spelen dan weer een rol in de beperkte zichtbaarheid van het studentenleven in Brussel, zoals het belang van andere stedelijke functies, de verspreide en soms ver uit elkaar liggende locaties van de instellingen op het gewestelijk grondgebied (vooral voor de hogescholen), de integratie van de gebouwen in het architecturaal erfgoed van de wijk (voor veel hogescholen) en het lage aandeel specifieke studentenwoningen.

De Brusselse autoriteiten zijn zich bewust van de toegevoegde waarde van de studentenaanwezigheid op het grondgebied en van het belang om die te benutten. De universitaire functie van Brussel moet behouden en ontwikkeld worden, met het oog op de Belgische en internationale uitstraling en op de sociale en economische ontwikkeling.

Daartoe zou het **Brussels Gewest bepaalde acties moeten ondernemen om deze gunstige situatie voor Brussel te bestendigen**. Die moeten ervoor zorgen dat:

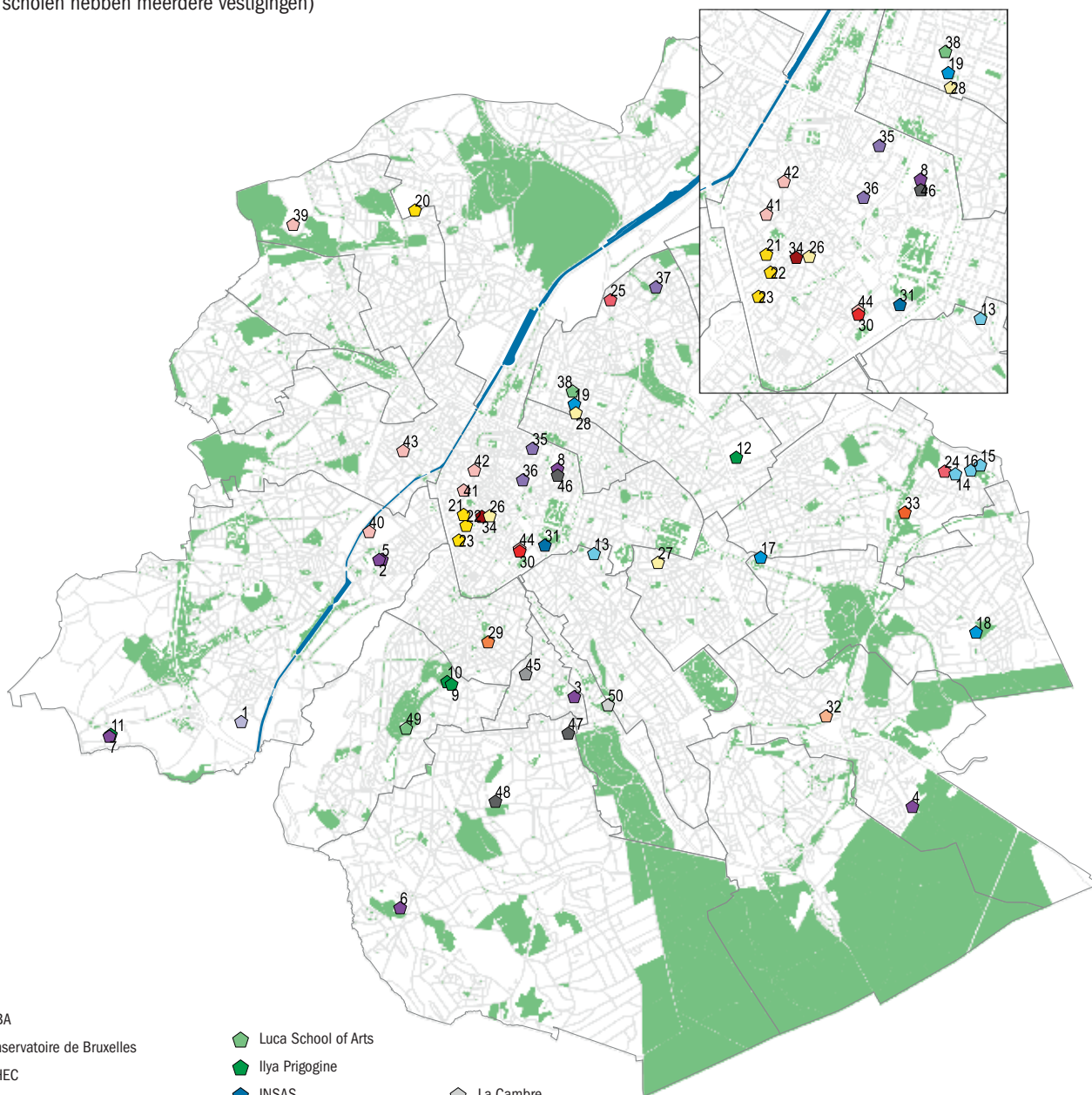
1. studenten Brussel blijven uitkiezen voor hun hogere opleiding, met name om redenen die te maken hebben met de stedelijke kwaliteiten van Brussel (evenals met de kwaliteit van het onderwijs);
2. studenten 'investeren' in de stad, dat wil zeggen dat zij zich hun buurt en het gewest toe-eigenen en op die manier bijdragen aan de vitaliteit, de identiteit, de dynamiek en de creativiteit van de stad. Naast de onmiddellijke positieve effecten voor het economische, sociale en culturele leven in de stad, versterkt deze vertrouwdheid van de studenten met de stad hun verankering en hun gehechtheid aan de stad en hun waardering voor de stedelijke kenmerken;
3. studenten Brussel niet verlaten als zij hun studie beëindigd hebben en duurzaam in Brussel blijven wonen, omdat zij de voordelen appreciëren en omdat zij op het gewestelijk grondgebied een leefomgeving vinden die is aangepast aan de evolutie van hun behoeften (een gezin, werk, enz.).

Dit onderzoek biedt een antwoord op een grote bekommernis van de laatste jaren in de Brusselse context, namelijk het bieden van **betere voorwaarden aan de Brusselse jongeren tegenover de uitdagingen van de werkgelegenheid, de competitie en de bevolkingsgroei**. De verbetering van de levensomstandigheden van de studenten is één – weliswaar gedeeltelijke, maar essentiële – manier om de toegang tot hoger onderwijs van jongeren en de levenskwaliteit tijdens de studiejaren te vergroten, maar ook om de basis te leggen voor hun volwassen leven in Brussel. ■

² VAESSEN J., WAYENS B., 'BSI synthesesnota, Het hoger onderwijs en Brussel', *Brussels Studies* 76, 23 april 2014.

Locatie van de hogescholen en kunstscholen

(veel scholen hebben meerdere vestigingen)

ARBA	Luca School of Arts	La Cambre
Conservatoire de Bruxelles	Ilya Prigogine	ERG
EPHEC	INSAS	Haute école de Bruxelles
Erasmushogeschool	ISFSC	Groene ruimte
ESA	Léonard de Vinci	Kanaal
ESA/Saint-Luc	Lucia de Brouckère	Gemeente
ESAC	ODISEE	
Francisco Ferrer	Paul-Henri Spaak	
Galilée		

Aantal studenten – Academiejaar 2014-2015					
Ref.	Instelling	Adres			Aantal studenten
1	Haute école Lucia de Brouckère	Émile Gryzonlaan	1	1070	1.554
2	Haute école Paul-Henri Spaak	Grondelsstraat	11	1070	2.560
3	Haute école Paul-Henri Spaak	Abdijstraat	26	1050	
4	Haute école Paul-Henri Spaak	Charles Schallerlaan	91	1160	
5	Haute école Paul-Henri Spaak	Grondelsstraat	28	1070	
6	Haute école Paul Henri Spaak	Alsebergsesteenweg	1091	1180	
7	Haute école Paul-Henri Spaak	Lenniksebaan	808	1070	
8	Haute école Paul-Henri Spaak	Koningsstraat	150	1000	
9	Haute école Libre de Bruxelles – Ilya Prigogine	Jupiterlaan	201	1190	
10	Haute école Libre de Bruxelles – Ilya Prigogine	Besmelaan	95	1190	
11	Haute école Libre de Bruxelles – Ilya Prigogine	Lenniksebaan	808	1070	
12	Haute école Libre de Bruxelles – Ilya Prigogine	Reyersite RTBF – Reyerslaan	52	1044	
13	Haute école Léonard de Vinci	Aarlenstraat	11	1050	7.499
14	Haute école Léonard de Vinci	Veldkapelgaarde	41-43	1200	
15	Haute école Léonard de Vinci	Emmanuel Mounierlaan	84	1200	
16	Haute école Léonard de Vinci	Almawandeling	50	1200	
17	Groupe ICHEC – ISC Saint-Louis – ISFSC	Brand Whitlocklaan	2	1150	2.882
18	Groupe ICHEC – ISC Saint-Louis – ISFSC	Bosstraat	365 a	1150	
19	Groupe ICHEC – ISC Saint-Louis – ISFSC	Poststraat	111	1030	
20	Haute école Francisco Ferrer	Arthur Van Gehuchtenplein	4	1020	2.963
21	Haute école Francisco Ferrer	Anneessensplein	11	1000	
22	Haute école Francisco Ferrer	Maurice Lemonnierlaan	110	1000	
23	Haute école Francisco Ferrer	Fonteinstraat	4	1000	
24	Haute école EPHEC	Konrad Adenauerlaan	3	1200	4.113
25	Haute école EPHEC	Lambermontlaan	17	1030	4.374
26	Haute école Galilée	Stoofstraat	60	1000	
27	Haute école Galilée	Oudergemselaan	77	1040	
28	Haute école Galilée	Koningsstraat	336	1030	736
29	ESA/Saint-Luc	Moricharplein	30	1060	
30	Conservatoire royal de Bruxelles	Regentschapsstraat	30	1000	713
31	INSAS	Theresianenstraat	8	1000	281
32	École supérieure des arts du Cirque (ESAC)	Robert Williamestraat	25	1160	50
33	École supérieure des arts de l'image (ESA) Le 75	JF Debeckerlaan	10	1200	246
34	Académie royale des Beaux-arts de la Ville de Bruxelles (ARBA)	Zuidstraat	144	1000	608
35	ODISEE	Blekerijstraat	23-29	1000	4.289
36	ODISEE	Warmoesberg	26	1000	
37	ODISEE	Huart Hamoirlaan	136	1030	
38	LUCA School of Arts – campus Sint Lukas	Paleizenstraat	70	1030	822
39	Erasmushogeschool Brussel	Laarbeeklaan	121	1090	5.187
40	Erasmushogeschool Brussel	Nijverheidskaai	170	1070	
41	Erasmushogeschool Brussel	Zespenningenstraat	70	1000	
42	Erasmushogeschool Brussel	Antoine Dansaertstraat	70	1000	
43	Erasmushogeschool Brussel	Delaunoystraat	58	1080	
44	Erasmushogeschool Brussel	Regentschapsstraat	30	1000	
45	ERG	Edelknaapstraat	87	1050	*
46	Haute école de Bruxelles	Koningsstraat	67	1000	*
47	Haute école de Bruxelles	Joseph Hazardstraat	34	1180	*
48	Haute école de Bruxelles	Defrélaan	62	1180	*
49	LUCA SCHOOL of ARTS (campus NARAFI)	Victor Rousseaulaan	75	1190	*
50	École nationale supérieur des arts visuels – La Cambre	Abdij Terkameren	21	1000	*

* Deze aantallen zijn niet meegerekend, vanwege het feit dat het responspercentage van de studenten van deze hogeschool op de enquête te laag was.

METHODE

Er bestaan op dit moment weinig onderzoeken en weinig (geaggregeerde of 'aggregeerbare') gegevens op gewestelijk niveau over dit onderwerp. Daarom besloot het ATO om een enquête te houden om ruwe gegevens te verzamelen.

In academiejaar 2013-2014 werd een enquête gehouden onder studenten van de universiteiten van de twee gemeenschappen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Om het onderzoek te vervolledigen werd eveneens een enquête gehouden onder de studenten van de hogescholen en kunstscholelen tijdens academiejaar 2014-2015 (de enquête werd in november 2014 online gezet). De twintig Nederlands- en Franstalige hogescholen en kunstscholelen werden gecontacteerd en geïnformeerd, zodat zij de verspreiding en de respons van de enquête bij hun studenten konden opvolgen. Tussen november 2014 en maart 2015 werd de enquête meerdere malen opnieuw onder de aandacht gebracht bij de hogescholen, zodat zij hun studenten konden aanmoedigen tot deelname. Desondanks slaagden enkele scholelen er niet in om een voldoende hoog responspercentage te behalen om verrekend te worden in de analyse van de gegevens: de ERG, La Cambre, LUCA School of arts - campus Narafi en de HEB.

Dit verslag bevat de analyse van de gegevens van de zeventien Brusselse hogescholen die wel een voldoende hoog responspercentage behaalden.

Het merendeel van de vragen bestond uit gesloten vragen, vaak gevolgd door een open vraag van het type 'Waarom?' of 'Preciseer'. De kwantitatieve analyse werd dus aangevuld met een kwalitatieve analyse op basis van de commentaren van de studenten.

Daarnaast werd een reeks variabelen gekruist om bepaalde verklarende elementen te distilleren.

De resultaten van de enquête kunnen hierna op specifieke punten nog worden aangevuld met andere werkmethodelelen, zoals een interview of een terreinobservatie. De structuur van deze analyse volgt de opbouw van de vragenlijst. ■

▲ © Br(ik, 2015

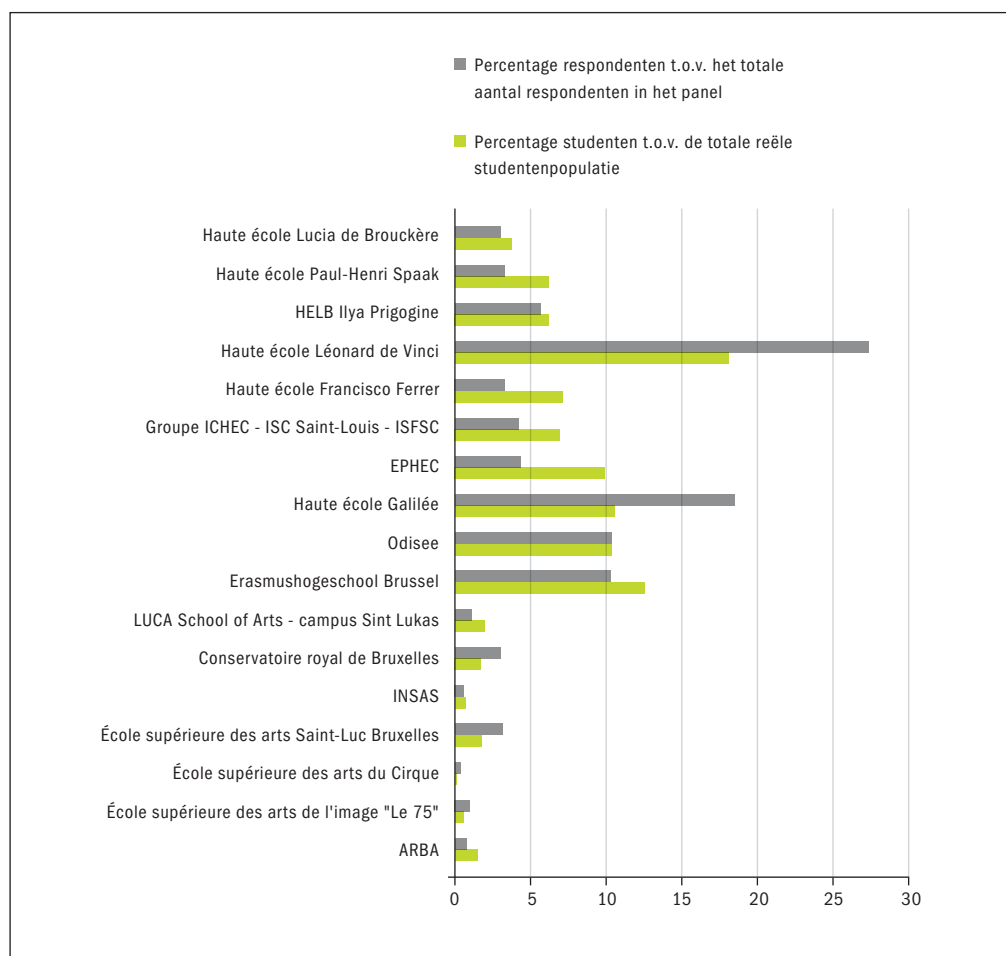

▲ © Br(ik, 2015

BESCHRIJVING VAN HET PANEL

In totaal telde de vragenlijst **4.317 respondenten**, op een totale populatie van 41.457 studenten. Met andere woorden, 10,4 procent van de hogeschoolstudenten heeft geantwoord. Dat is statistisch gezien een voldoende hoog responspercentage om het panel in kwantitatieve termen als representatief te beschouwen voor de reële populatie.

De representativiteit van het panel is ook geverifieerd ten opzichte van kwalitatieve factoren, zoals leeftijd, geslacht, origine en hogeschool van inschrijving. Alleen wat dat laatste criterium betreft, is het panel niet representatief. De volgende grafiek toont de verhouding tussen het aantal respondenten per hogeschool of kunstschool en het reële aantal studenten in deze instellingen.

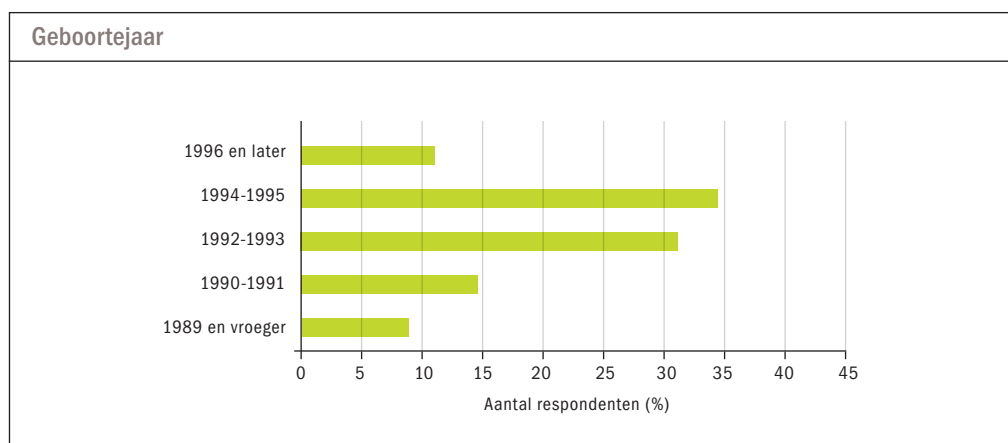

Omdat sommige hogescholen en kunstscholen oververtegenwoordigd zijn in de steekproef is een weging doorgevoerd op de variabele 'instelling van inschrijving', die rekening houdt met het reële aantal studenten (cijfers afkomstig van de instellingen, op basis van de inschrijvingen voor academiejaar 2014-2015).

De volgende tabel geeft de wegingsfactor die op elke instelling is toegepast om de representativiteit van het panel te herstellen.

	Aantal studenten
Totale steekproef	4.317
Totale basispopulatie	41.457
Steekproef Lucia de Brouckère	129 = 2,9 %
Basispopulatie Lucia de Brouckère	1.554 = 3,7 %
Weging	1,25
Steekproef Haute école Paul-Henri Spaak	141 = 3,3 %
Basispopulatie Haute école Paul-Henri Spaak	2.560 = 6,2 %
Weging	1,89
Steekproef Haute école Libre de Bruxelles – Ilya Prigogine	245 = 5,7 %
Basispopulatie Haute école Libre de Bruxelles – Ilya Prigogine	2.580 = 6,2 %
Weging	1,10
Steekproef Haute école Léonard de Vinci	1.180 = 27,3 %
Basispopulatie Haute école Léonard de Vinci	7.499 = 18,1 %
Weging	0,66
Steekproef Haute école Francisco Ferrer	143 = 3,3 %
Basispopulatie Haute école Francisco Ferrer	2.963 = 7,1 %
Weging	2,16
Steekproef Groupe ICHEC – ISC Saint-Louis – ISFSC	182 = 4,2 %
Basispopulatie Groupe ICHEC – ISC Saint-Louis – ISFSC	2.882 = 6,9 %
Weging	1,65
Steekproef EPHEC	188 = 4,4 %
Basispopulatie EPHEC	4.113 = 9,9 %
Weging	2,28
Steekproef Haute école Galilée	799 = 18,5 %
Basispopulatie Haute école Galilée	4.374 = 10,5 %
Weging	0,57
Steekproef ODISEE	446 = 10,3 %
Basispopulatie ODISEE	4.289 = 10,3 %
Weging	1
Steekproef Erasmushogeschool	433 = 10 %
Basispopulatie Erasmushogeschool	5.187 = 12,5 %
Weging	1,25
Steekproef LUCA School of ARTS (campus Lucas)	46 = 1 %
Basispopulatie LUCA School of ARTS (campus Lucas)	822 = 1,9 %
Weging	1,86
Steekproef Conservatoire royal de Bruxelles	130 = 3 %
Basispopulatie Conservatoire royal de Bruxelles	713 = 1,7 %
Weging	0,57
Steekproef INSAS	26 = 0,6 %
Basispopulatie INSAS	281 = 0,7 %
Weging	1,13
Steekproef ESA/St Luc	136 = 3,1 %
Basispopulatie ESA Saint-Luc	736 = 1,8 %
Weging	0,57
Steekproef École supérieure des arts du Cirque (ESAC)	16 = 0,4 %
Basispopulatie École supérieure des arts du Cirque (ESAC)	50 = 0,1 %
Weging	0,32
Steekproef École supérieure des arts de l'image (ESA) Le 75	43 = 1 %
Basispopulatie École supérieure des arts de l'image (ESA) Le 75	246 = 0,6 %
Weging	0,59
Steekproef Académie royale des Beaux-arts de la Ville de Bruxelles (ARBA)	33 = 0,8 %
Basispopulatie Académie royale des Beaux-arts de la Ville de Bruxelles (ARBA)	608 = 1,5 %
Weging	1,91

Onder de respondenten zijn **68 procent meisjes en 32 procent jongens**³.

Het merendeel van de respondenten is geboren tussen 1992 en 1995 (65,6 procent). Dit komt neer op een **gemiddelde leeftijd van 21 jaar** (op het moment van de enquête).

De grote meerderheid van de respondenten heeft de Belgische nationaliteit (79 procent). Van de **21 procent niet-Belgische studenten** volgt slechts 2 procent een uitwisselingsprogramma (zoals Erasmus).

Toch zijn de niet-Belgische studenten niet altijd mensen die niet in Brussel woonden voordat ze aan hun studie begonnen. Brussel is een zeer internationale stad en veel Brusselaars hebben niet de Belgische nationaliteit. Bovendien trekt de internationale uitstraling van Brussel ook niet-Belgische studenten aan uit de rest van het land. Zo woonde 30 procent van de buitenlandse studenten in België – alle gewesten door elkaar – voor het begin van hun studie.

³ De lichte oververtegenwoordiging van meisjes in het panel ten opzichte van de reële verdeling (60 procent meisjes en 40 procent jongens) is niet gecorrigeerd, omdat werd vastgesteld dat de variabele van het geslacht heel weinig invloed had op de antwoorden (met uitzondering van enkele vragen, zoals over de onveiligheid, waarvoor het ATO het belang van deze variabele heeft gepreciseerd).

▲ LUCA school of arts

▲ ICHEC ISFSC

Nationaliteit	Land van verblijf voor de studie	
	België	Buiten België
Belgisch	98 %	2 %
Niet-Belgisch	30 %	70 %

Onder de niet-Belgische studenten vinden we eveneens een zeer hoog percentage dat ervoor gekozen heeft om hun hele studie in België te volgen, hetzij om economische redenen (ze hebben een beurs voor een Belgische hogeschool of de studiekosten zijn te hoog in hun land van oorsprong), hetzij om praktische redenen (de gewenste school of opleiding bestaat niet in hun land van oorsprong), hetzij omdat er toegangsbeperkingen zijn in hun land van oorsprong (waarvan het bekendste voorbeeld het ingangsexamen is voor bepaalde – paramedische, artistieke – studierichtingen in Frankrijk en Nederland)⁴. De reputatie van de Brusselse scholen, bijvoorbeeld in het artistieke milieu, en het delen van dezelfde taal (met Frankrijk aan de ene kant en Nederland aan de andere) zijn ook elementen die bijdragen tot een grote buitenlandse aanwezigheid in sommige scholen.

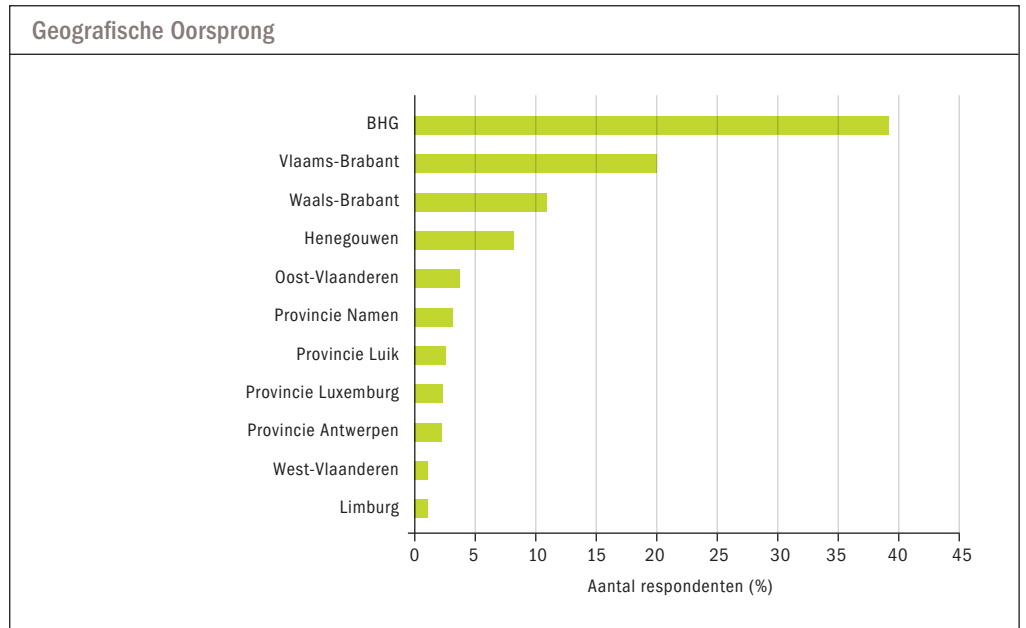
Van de meest voorkomende nationaliteiten zijn de Fransen het talrijkst (75 procent). Ver daarna komen de Luxemburgers (6,6 procent), Nederlanders (1,6 procent), Spanjaarden (1 procent) en Kameroenezen (1 procent).

Er bestaan ook verschillen tussen scholen. Zo vinden we het grootste aantal buitenlanders in de Franstalige kunstscholen (vooral INSAS, École du Cirque, Conservatorium, l'Académie royale des Beaux-arts) en in de hogescholen die paramedische opleidingen aanbieden, zoals HELB Ilya Prigogine of Paul-Henri Spaak.

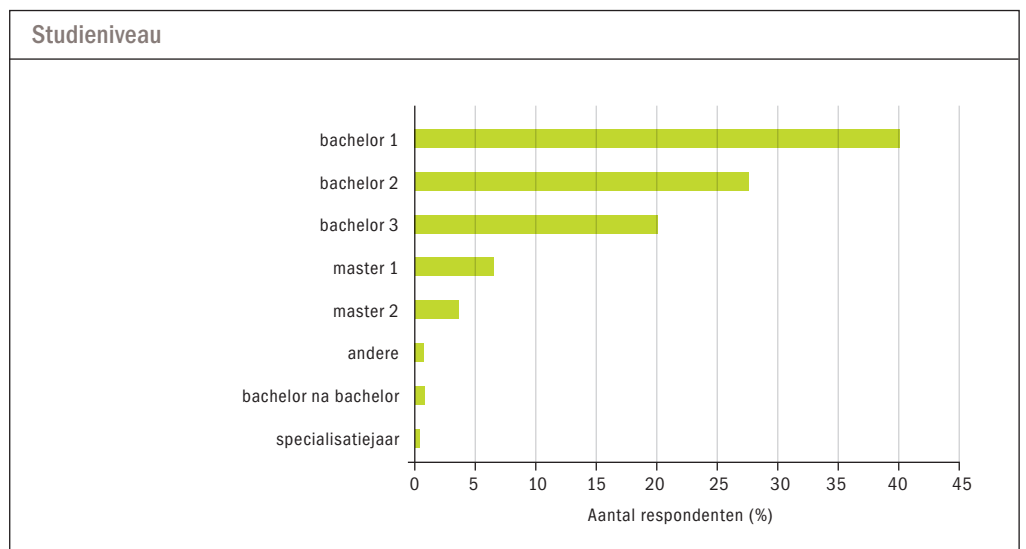
	Nationaliteit	
	Belgisch	Overig
École supérieure des arts du Cirque	18,80 %	81,30 %
Institut national supérieur des arts du spectacle (INSAS)	42,30 %	57,70 %
Académie royale des Beaux-arts de la Ville de Bruxelles	42,40 %	57,60 %
Conservatoire royal de Bruxelles	48,50 %	51,50 %
Haute école Libre de Bruxelles Ilya Prigogine	54,70 %	45,30 %
Haute école Paul-Henri Spaak	63,10 %	36,90 %
École supérieure des arts Saint-Luc Bruxelles	64,70 %	35,30 %
École supérieure des arts de l'image « Le 75 »	67,40 %	32,60 %
Haute école Léonard de Vinci	73,50 %	26,50 %
Haute école Francisco Ferrer	79,70 %	20,30 %
LUCA school of arts – campus Sint Lukas	80,40 %	19,60 %
Haute école Galilée	81,50 %	18,50 %
EPHEC	83,50 %	16,50 %
Haute école Lucia de Brouckère	84,50 %	15,50 %
Groupe ICHEC – ISC Saint-Louis – ISFSC	87,90 %	12,10 %
Erasmushogeschool Brussel	92,80 %	7,20 %
Odisee	95,10 %	4,90 %
Alle scholen samen	78,80 %	21,20 %

⁴ Cf. VAESSEN J., WAYENS B., 'BSI-synthesenota, Het hoger onderwijs en Brussel', *Brussels %Studies* 76, 23 april 2014.

Van de 84 procent studenten die in België woonden voor het begin van hun studie is 39 procent Brusselaar. De studenten uit de rest van het land komen voornamelijk uit Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en Henegouwen.

De respondenten zijn ongeveer gelijk verdeeld tussen bachelors van het eerste jaar (40 procent) en van het tweede en derde jaar (respectievelijk 27,6 procent en 20,1 procent). Masterstudenten vertegenwoordigen slechts 10,1 procent van het panel. Dit stemt overeen met het reële aantal studenten in deze cursussen, aangezien de meeste hogescholen geen opleiding op masterniveau aanbieden. ■

▲ © Br(ik), 2015

▲ Campus UZ Jette

HUISVESTING

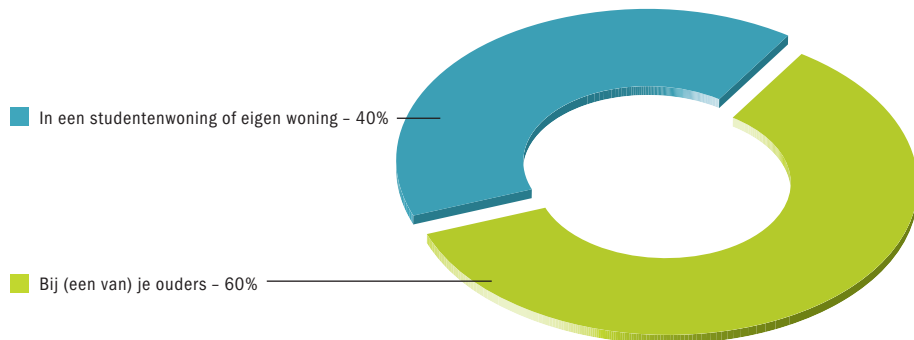
Over het algemeen vormt huisvesting een grote bekommernis in het Brussels Gewest.

Huisvesting is problematisch:

- > voor studenten, die graag een degelijke en betaalbare woning willen,
- > voor de onderwijsinstellingen, die zich ervan bewust zijn dat de financiële armslag die nodig is voor de huisvesting een obstakel kan vormen voor de toegang tot de opleiding,
- > voor de overheid, die wordt geconfronteerd met een woningtekort, met de grotere concurrentie tussen studenten en gezinnen op de woningmarkt en met de vrees dat de middenklasse het gewest zal verlaten, omdat ze geen noodzaak of niet voldoende middelen hebben om zich er duurzaam te vestigen.

Naast deze vaststelling is het ook interessant om meer te weten te komen over het percentage studenten die tijdens de week niet in het ouderlijk huis wonen, over hun redenen voor deze keuze, het type woning waarin ze verblijven, hun tevredenheid en hun verwachtingen aan hun woning.

Waar woon je meestal tijdens de week?

Meer dan de helft (60 procent) van de hogeschoolstudenten woont bij hun ouders tijdens hun studie. Hoewel een minderheid in een studentenwoning of eigen woning verblijft⁵, vertegenwoordigen zij 40 procent van de ondervraagde studenten (vooral bij de oudere studenten).⁶

⁵ Een 'eigen' woning is van toepassing op studenten die verblijven in een woning die ze hebben gekocht of die toebehoort aan een familielid of kennis. Zij zien deze woning dus niet als een studentenwoning, maar aangezien zij niet bij hun ouders wonen, is deze categorie in het kader van de enquête gekoppeld aan de categorie van de studentenwoningen.

⁶ Deze percentages stemmen niet overeen met het aantal domiciliëringen, aangezien de meeste studenten die in een studentenwoning verblijven gedomicilieerd blijven bij hun ouders. Zo is slechts 27 procent van de studenten officieel gedomicilieerd in hun studentenwoning of eigen woning, terwijl 40 procent aangeeft om in dit type woning te verblijven.

Van de studenten in een studentenwoning of eigen woning verblijft 90,2 procent in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat betekent dat **bijna 15.000 studenten** (extrapolatie op basis van de totale studentenpopulatie van de hogescholen) **in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een woning hebben die onafhankelijk is van hun ouders**. De 10 procent studentenwoningen of eigen woningen buiten het Brussels Gewest liggen voor de helft in Vlaams-Brabant en voor de rest vooral in Waals-Brabant, Oost-Vlaanderen en de provincie Antwerpen.

Bij de ouders wonen is sterk afhankelijk van de nabijheid en bereikbaarheid van de onderwijsinstelling, hoewel ook andere belangrijke redenen worden genoemd, zoals de financiële gevolgen. We vinden in deze groep uiteraard Brusselaars (84 procent van de Brusselse studenten woont bij zijn ouders), studenten uit Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen en in mindere mate uit Waals-Brabant en de provincie Antwerpen.

Omgekeerd verblijven studenten uit provincies die het verst afgelegen zijn van het Brussels Gewest voor het overgrote merendeel in een studentenwoning, aangezien de afstand te groot is om elke dag op en neer te pendelen (zo woont slechts 2 procent van de studenten uit de provincie Luxemburg nog bij hun ouders).

Woonplaats tijdens de studie		
Provincie van de woonplaats voor de studie	in een studentenwoning of eigen woning	bij (een van) je ouders
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	15 %	85 %
Vlaams-Brabant	10 %	90 %
Henegouwen	69 %	31 %
Waals-Brabant	39 %	61 %
Provincie Namen	92 %	8 %
Provincie Antwerpen	42 %	58 %
Provincie Luik	89 %	11 %
Oost-Vlaanderen	18 %	82 %
Provincie Luxemburg	98 %	2 %
Limburg	62 %	38 %
West-Vlaanderen	63 %	37 %

We zien **significante verschillen tussen hogescholen**. De Franstalige hogescholen schommelen rond het algemene gemiddelde (60 procent bij de ouders/40 procent in een studentenwoning, met enkele variaties tussen de scholen). Maar bij de Nederlandstalige scholen zien we een groot percentage studenten die bij hun ouders wonen (85 procent voor de studenten van Odisee en 81 procent voor studenten van de Erasmushogeschool). Een uitzondering zijn de Franstalige kunstschole (behalve ESA Le 75), waar slechts een laag percentage studenten bij de ouders woont. Het percentage studenten met een eigen woning schommelt tussen 94 procent voor École du Cirque en 65 procent voor École supérieure des arts Saint-Luc.

Woonplaats tijdens de studie					
Hogeschool van inschrijving	bij (een van) je ouders	in een studentenwoning of eigen woning	Totaal	Brusselaars van origine	Buitenlanders
Haute école Lucia de Brouckère	66 %	34 %	100 %	58 %	8 %
Haute école Paul-Henri Spaak	44 %	56 %	100 %	45 %	37 %
Haute école Libre de Bruxelles Ilya Prigogine	39 %	61 %	100 %	52 %	37 %
Haute école Léonard de Vinci	43 %	57 %	100 %	38 %	22 %
Haute école Francisco Ferrer	62 %	38 %	100 %	64 %	15 %
Groupe ICHEC – ISF Saint-Louis – ISFSC	63 %	37 %	100 %	45 %	8 %
EPHEC	78 %	22 %	100 %	66 %	8 %
Haute école Galilée	55 %	45 %	100 %	49 %	13 %
Odisee	85 %	15 %	100 %	15 %	3 %
Erasmushogeschool	81 %	19 %	100 %	22 %	4 %
LUCA School of Arts – campus Sint Lukas	45 %	55 %	100 %	17 %	15 %
Conservatoire royal de Bruxelles	21 %	79 %	100 %	39 %	50 %
INSAS	15 %	85 %	100 %	22 %	61 %
École supérieure des arts Saint-Luc Bruxelles	35 %	65 %	100 %	42 %	34 %
École supérieure des arts du Cirque	6 %	94 %	100 %	0 %	88 %
ESA Le 75	53 %	47 %	100 %	66 %	28 %
Académie royale des Beaux-arts de Bruxelles	15 %	85 %	100 %	50 %	52 %

We moeten **deze vaststelling koppelen aan de geografische oorsprong van de studenten**. Nederlandstalige scholen ontvangen een hoog percentage studenten uit Vlaams-Brabant (weinig Brusselaars en buitenlanders). We hebben al eerder vastgesteld dat studenten uit de rand rond Brussel meer de neiging hebben om bij hun ouders te blijven wonen. Als we kijken naar de kunstschole, dan hebben de scholen met een hoog percentage studenten met een eigen woning eveneens het hoogste percentage buitenlandse studenten (vooral INSAS, het conservatorium, Beaux-arts en École du Cirque).

Een andere vaststelling: hoe hoger het opleidingsniveau (en de daarmee verbonden leeftijd), hoe hoger het percentage studenten dat het ouderlijk huis verlaten heeft. In het eerste bachelor woont 67 procent van de studenten bij hun ouders, in het tweede bachelor 56 procent en in het eerste master nog maar 36 procent. Dat geldt vooral voor de Brusselaars van origine, van wie een groot deel bij hun ouders blijft wonen tijdens het eerste opleidingsjaar.

Tot slot noteren we dat verhoudingsgewijs meer meisjes het ouderlijk huis verlaten dan jongens (42 procent tegenover 37 procent van de jongens).

LOKALISATIE

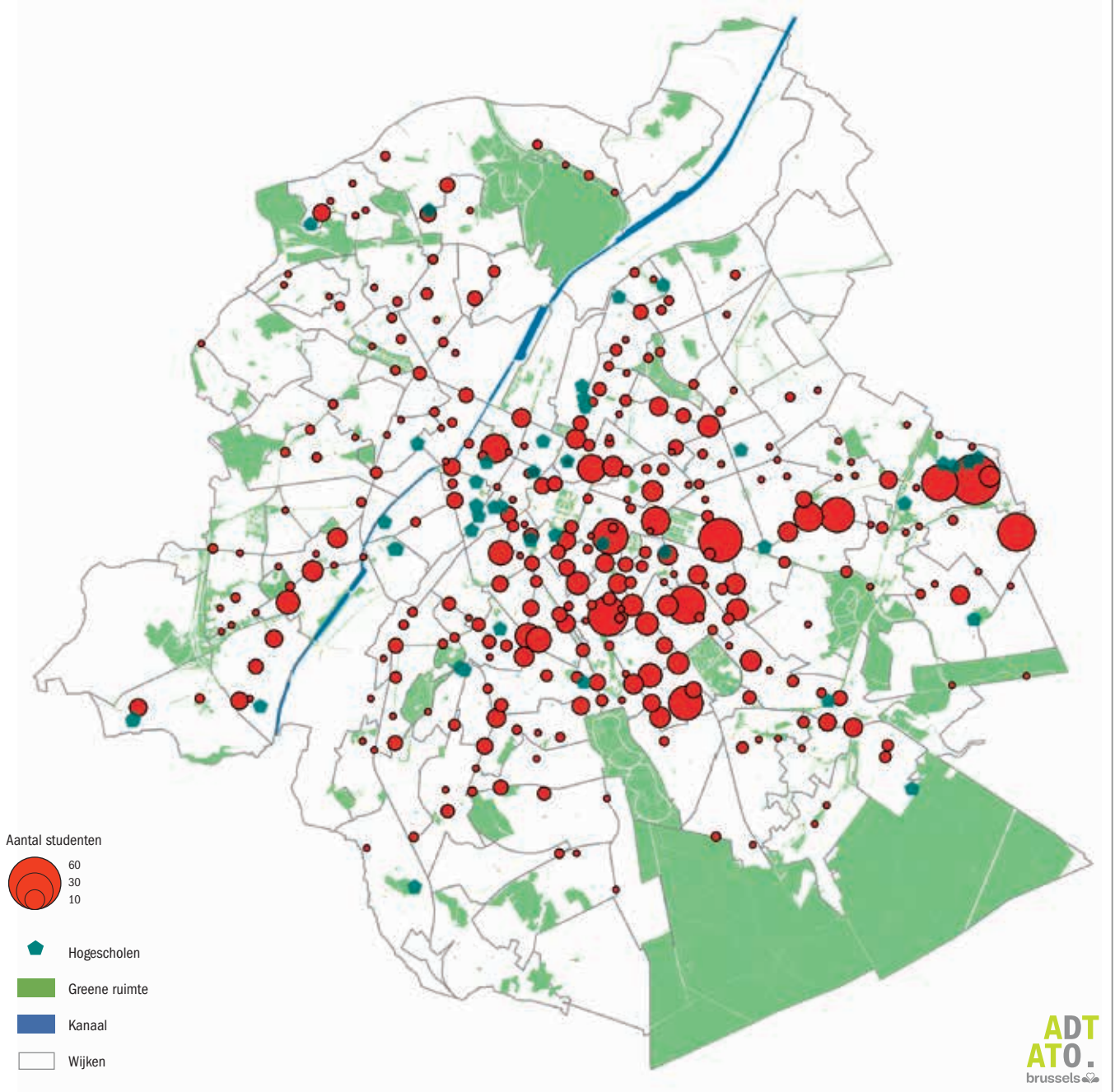
De gemeenten met de meeste studentenwoningen zijn Elsene (17 procent), de Stad Brussel (16 procent), Sint-Lambrechts-Woluwe (12 procent) en Etterbeek (10 procent). Daarna komen Anderlecht, Schaarbeek, Sint-Gillis en Sint-Pieters-Woluwe. Deze territoriale verdeling van de studentenwoningen weerspiegelt grotendeels de verdeling van de hogescholen over het gewestelijk grondgebied. Dat betekent dat **studentenwoningen en eigen woningen merendeels in de buurt van de scholen liggen**. Met andere woorden, de gemeenten waarin een groot aantal hogescholen ligt en vooral de hogescholen met een hoog aantal studenten hebben ook het meeste studentenwoningen.

Als we verder kijken, dan zien we niettemin dat er in enkele gemeenten een scheve verhouding is tussen het aantal hogeschoolstudenten op hun grondgebied en het aantal studentenwoningen die er zijn. Zo heeft de Stad Brussel bijna 40 procent van alle hogeschoolstudenten, maar slechts 15 procent van de studentenwoningen. Omgekeerd hebben Elsene en Etterbeek proportioneel meer studentenwoningen dan het aantal studenten dat is ingeschreven in hogescholen op hun grondgebied (Elsene heeft 17 procent van de studentenwoningen in het Brussels Gewest, terwijl de hogescholen slechts 8 procent van de studenten hebben. Hetzelfde geldt voor Etterbeek). Dat kan worden verklaard door de aantrekkingskracht van gemeenten als Elsene en Etterbeek op jonge mensen (ondanks de hoge vastgoedprijzen), die ten dele het gevolg is van de aanwezigheid van universiteiten, die winkels, horeca, evenementen en studentenwoningen aantrekken. De ondervertegenwoordiging van studentenwoningen in de Stad Brussel zou ten dele verband kunnen houden met het feit dat studenten van Nederlandstalige hogescholen (die sterk vertegenwoordigd zijn bij het contingent studenten in het centrum) voor het grote merendeel bij hun ouders wonen, maar ook met de typische kenmerken van een stadscentrum (dichtbebouwd, geluidsoverlast, veel verkeer...), die niet overeenstemmen met de woonwensen van sommige studenten.

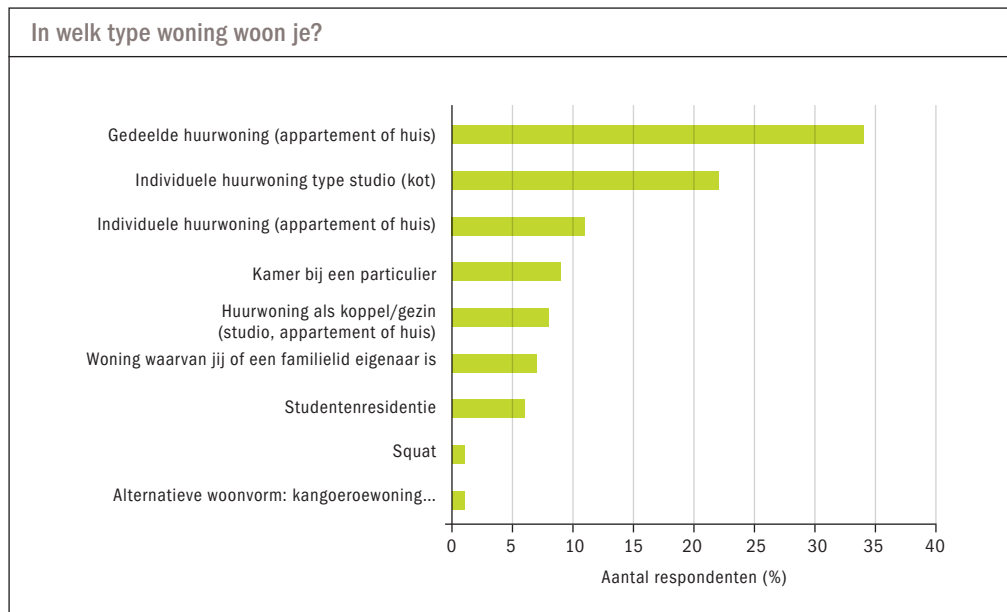
Ondanks het feit dat de woningen in sommige wijken geconcentreerd liggen, onderscheiden de meeste studentenwoningen zich niet in het stedelijk weefsel. Vaak gaat het om niet-specifieke gebouwen: veel studio's, appartementen of huizen die – al dan niet via een agentschap – worden verhuurd aan particulieren en heel weinig studentenresidenties of groepen van 'koten'.

Plaats van de studentenwoningen t.o.v. de dichtstbijzijnde halte van het openbaar vervoer

TYPE WONING

Gedeelde huurwoningen vormen een derde van de studentenwoningen (waarvan het aantal bewoners meestal varieert tussen 3 en 5 personen, maar we zien ook dat 19 procent van de gedeelde huurwoningen 6 of meer bewoners heeft). **Gedeelde huurwoningen zijn vooral ruim verspreid onder studenten van kunstscholen** (86 procent van de studenten van ESAC, 64 procent van de studenten van INSAS, 50 procent van de studenten van Beaux-arts, 47 procent van de studenten van Saint-Luc).

De markt van de studentenwoningen bestaat dus uit alle Brusselse woningen en niet alleen een gedeelte dat specifiek is voorbehouden aan studenten. Ook de 'klassieke' segmenten van de woningmarkt zijn erbij betrokken, waardoor de analyse van het studentenfenomeen in de stad complexer wordt. Bovendien betekent het gebruik van dit type woningen met 2, 3 of 4 kamers als studentenwoning een concurrentie voor andere profielen van woningzoekers (vooral gezinnen) in het Brussels Gewest.

De grote aanwezigheid van studenten op de 'traditionele' woningmarkt is niet alleen het resultaat van een levenskeuze, maar ook van het gebrek aan specifieke woningen voor dit type populatie. Er bestaan heel weinig residenties voor studenten van hogescholen. De studenten van de Nederlandstalige hogescholen lijken iets beter af, aangezien tussen 10 procent (Odisee) en 28 procent (LUCA School of Arts - Sint-Lukas) van de studenten aangeeft dat zij in een studentenresidentie wonen.

Een 'kot' (individuele woning van het type studio) is het tweede type woning dat het meest verspreid is. Hier woont 22 procent van de studenten.

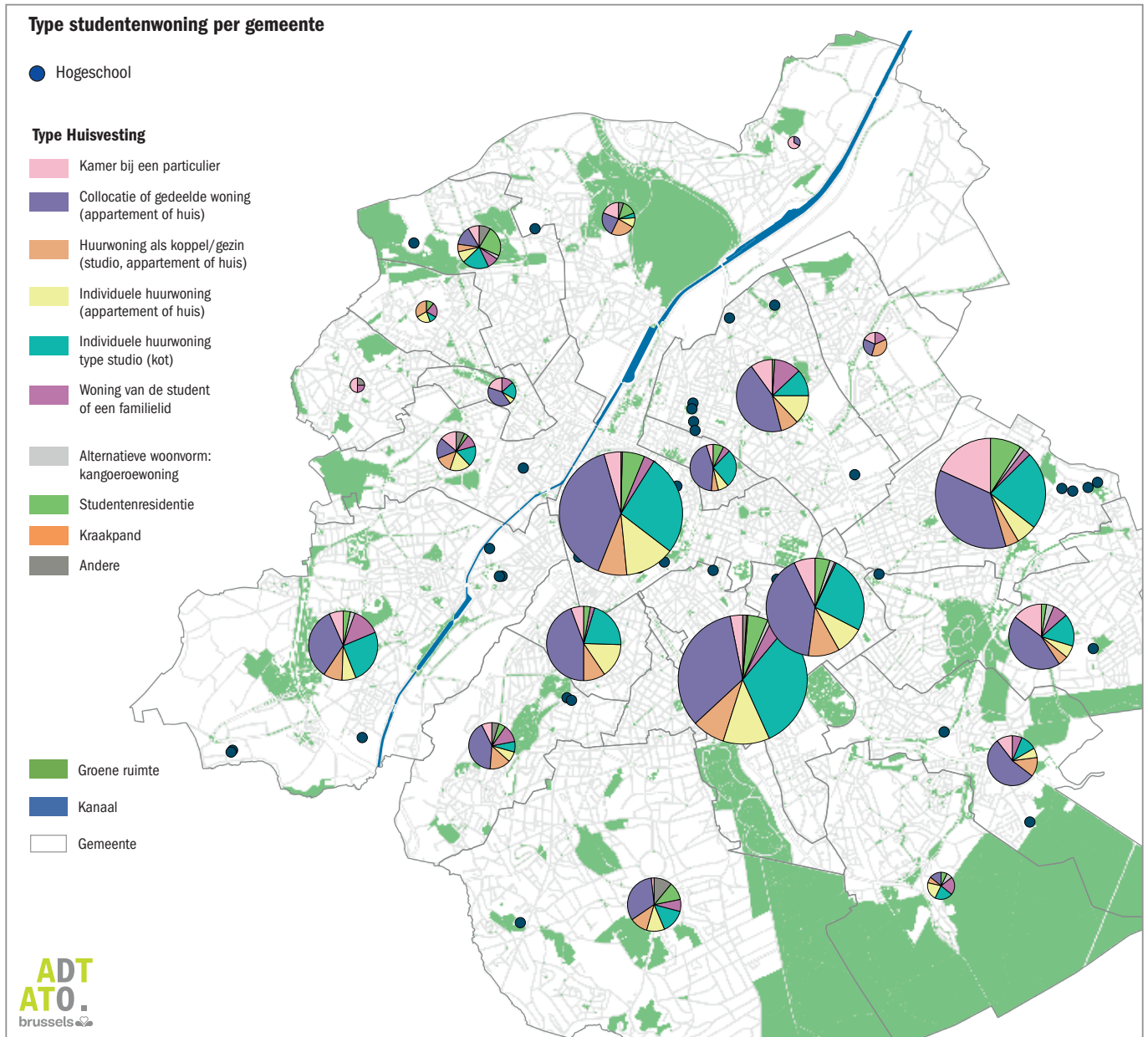
Daarnaast geeft 7 procent van de studenten aan dat zij wonen in een woning waarvan zij (of een familielid) eigenaar zijn. Dit percentage stijgt tot 20-25 procent voor de Nederlandstalige studenten van Odisee en Erasmushogeschool.

▲ Erasmushogeschool UZ Jette

▲ Campus UZ Jette

Zie tabel in bijlage

Het is van belang dat het studiejaar een grote invloed heeft op het type woning dat de studenten kiezen. Hoe verder ze zijn in hun studie (en hoe ouder ze zijn), hoe meer ze zich richten op de traditionele segmenten van de vastgoedmarkt. In het eerste bachelorjaar woont het merendeel in een kamer bij een particulier, een studio of een residentie. Studenten van het tweede en derde bachelorjaar en masterstudenten wonen meer in individuele huurwoningen, gedeelde huurwoningen of huurwoningen als koppel.

Tot slot zien we ook variatie in het type woning afhankelijk van de origine van de studenten. Niet-Brusselaars richten zich naar verhouding meer op residenties, kamers bij een particulier, koten en gedeelde huurwoningen, terwijl Brusselaars eerder kiezen voor individuele huurwoningen, gaan samenwonen of eigenaar zijn, waarbij ze zich dus meer op de traditionele woningmarkt begeven.

ZOEKTOCHT NAAR EEN WONING

De meerderheid van de studenten (57 procent) verklaart dat zij geen moeilijkheden hebben ondervonden om een woning te vinden.

Was het moeilijk om je woning te vinden?

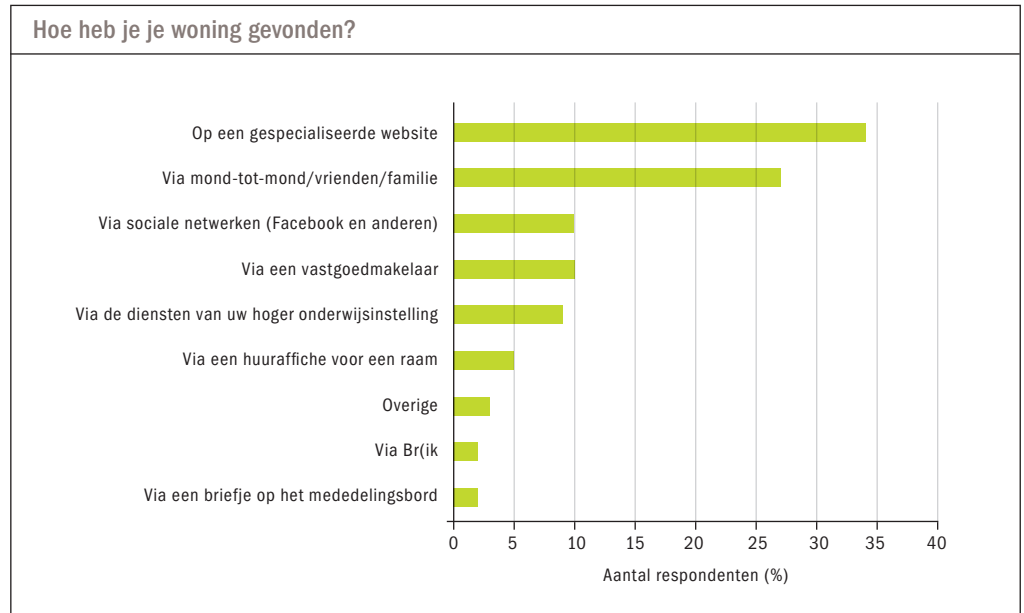

De ondervonden moeilijkheden hadden vooral te maken met de te hoge prijs die werd gevraagd voor de woningen. Veel respondenten onderstrepen eveneens de moeilijkheid om een woning te vinden die voldoet aan hun criteria, met name **de duur van het huurcontract** (niet aangepast aan sommige behoeften, vooral bij een kort verblijf van niet-Brusselse studenten die een stage volgen en/of buitenlandse studenten). Een vijfde van de studenten die moeilijkheden ondervonden bij het vinden van een woning, wijst die toe aan hun **studentenstatuut** of andere persoonlijkheidskenmerken (geslacht, leeftijd, etnische achtergrond, handicap...) die vergelijkbaar zijn met criteria voor discriminatie.

Veel studenten (20 procent van de respondenten van deze vraag) noemen eveneens gevallen van 'oplichterij' (valse advertentie, verkeerde informatie).

Buitenlandse studenten ondervinden meer moeilijkheden dan Belgische studenten (46 procent tegenover 39 procent). Zij vermelden vaker dat zij het slachtoffer waren van discriminatie en oplichterij, een teken dat zij kwetsbaarder zijn op de woningmarkt.

Wanneer we het hebben over moeilijkheden bij het vinden van een woning, dan valt ook toegang tot informatie hieronder, ook al is dat niet het enige middel om een woning te vinden.

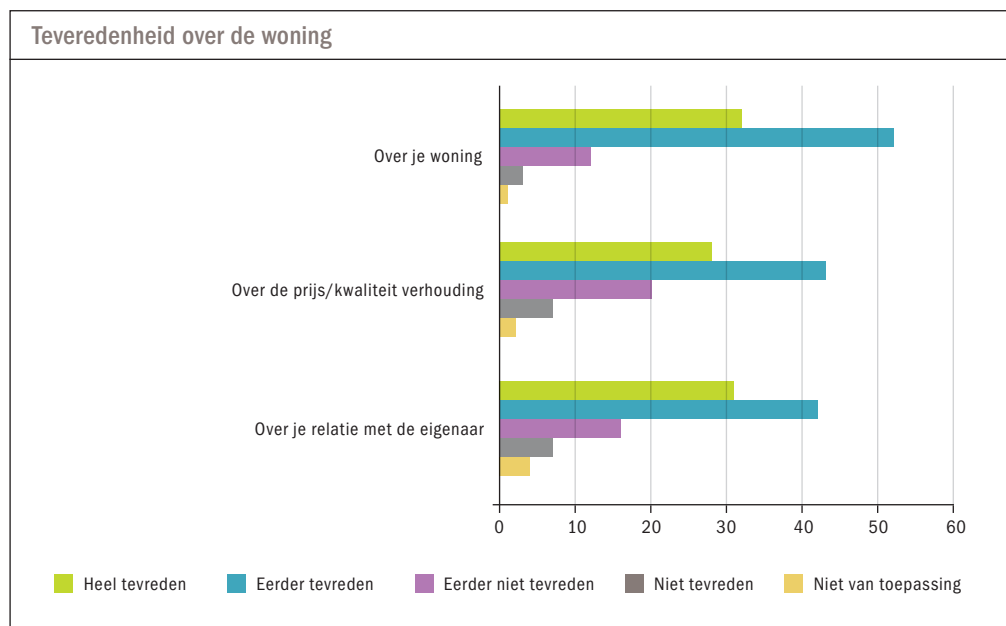
Gespecialiseerde websites (zoals Alouer.be, Immoweb, Vlan, Kitkot, Student.be, Kots.be) zijn de belangrijkste bron van informatie voor studenten om een woning te vinden. Ook mond-tot-mondinformatie, netwerken van familieleden en vrienden, evenals sociale netwerken op het internet (Facebook en andere) worden eveneens vaak gebruikt bij het zoeken van een woning: meer dan een derde van de studenten heeft daar een beroep op gedaan om hun woning te vinden.

Buitenlanders beschikken waarschijnlijk over een minder groot netwerk van vrienden en familie in Brussel en maken minder gebruik van mond-tot-mondinformatie dan de Belgen. Zij doen vaker een beroep op gespecialiseerde vastgoedwebsites.

Studenten uit andere provincies in België doen vaker een beroep op de diensten van hun school dan de rest van de studenten en maken ook vaker gebruik van de dienst van Br(ik)⁷ (waarbij een groot aantal van deze studenten afkomstig is uit het Vlaams Gewest, de doelgroep waarop de diensten van Br(ik) hoofdzakelijk gericht zijn).

⁷ Br(ik) vzw is een dienst voor Nederlandstalige studenten in Brussel die informatie verleent over het studentenleven voor zowel wat betreft huisvesting, mobiliteit, recreatie,.... De organisatie beschikt over een overzicht van een belangrijk aanbod aan studentenkoten, faciliteert de huur en garandeert de kwaliteit van deze woningen.

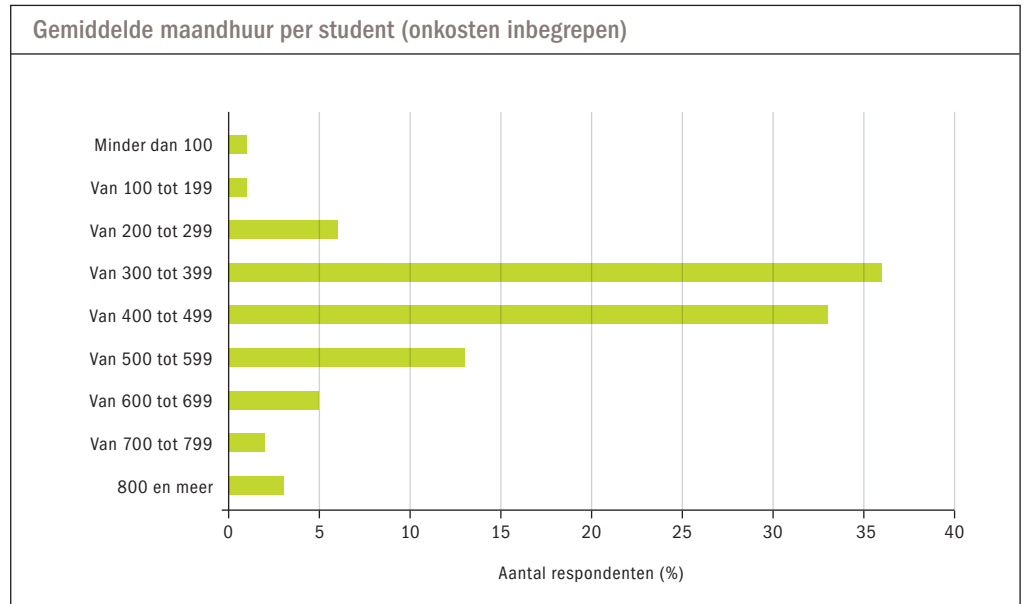
TEVREDENHEID EN STAAT VAN DE WONING

De grote meerderheid van de studenten zegt dat ze over het algemeen tevreden zijn over hun woning (84 procent van de studenten geeft aan 'tevreden' of 'zeer tevreden' te zijn). Ze zijn ook tevreden over de relatie met de eigenaar en de prijs/kwaliteitverhouding, hoewel dit laatste aspect iets minder positief wordt beoordeeld: 27 procent is eerder niet of niet tevreden.

We zien weinig grote verschillen in de algemene tevredenheid van de woning afhankelijk van het woningtype, hoewel het interessant is dat kamers bij een particulier en koten iets meer negatieve beoordelingen krijgen. Vooral bij koten (studio's) krijgen is er veel kritiek op de prijs-kwaliteitverhouding in vergelijking met andere woningtypes. De gunstigste beoordelingen op dit vlak zijn er voor huurwoningen als koppel, gedeelde huurwoningen, kangoeroewoningen en koopwoningen.

Deze beoordeling van de studenten moet in relatie worden gebracht met het reële huurbedrag per type woning (cijfer verstrekt door de studenten).

De gemiddelde maandhuur (onkosten inbegrepen) is 430 euro per student.

Individuele huurwoningen of huurwoningen als koppel, 'traditionele' segmenten van de Brusselse woningmarkt, zijn merendeels duurder dan andere woningtypes (respectievelijk 568 en 468 euro per maand en per student).

Residenties bieden de meest interessante prijzen (341 euro per maand), maar slechts weinig hogeschoolstudenten kunnen hiervan gebruikmaken. Daarna volgen kamers bij een particulier en gedeelde huurwoningen. Koten (studio's) bevinden zich in een middenpositie.

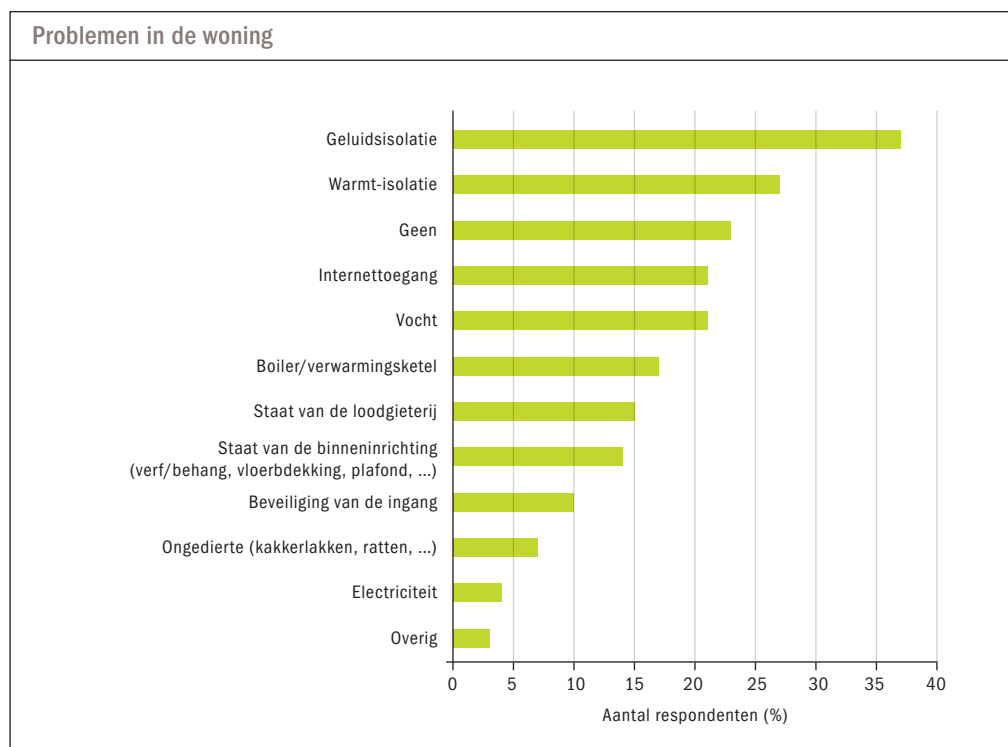
Dit kan een verklaring zijn voor het redelijke grote aantal studenten die weinig tevreden zijn over de prijs-kwaliteitverhouding van dit type woning.

Het valt ook op dat studenten van buitenlandse origine naar verhouding meer betalen voor hun huur.

Kosten per type woning	
	Gemiddelde maandhuur per student (in euro)
Alternatieve woonvorm: kangoeroewoning...	279€
Studentenresidentie	341€
Kamer bij een particulier	364€
Gedeelde huurwoning (appartement of huis)	411€
Individuele huurwoning type studio (kot)	431€
Huurwoning als koppel/gezin (studio, appartement of huis)	468€
Individuele huurwoning (appartement of huis)	569€

De meest voorkomende problemen zijn in de eerste plaats problemen met de geluidsisolatie, daarna met de warmte-isolatie en tot slot met de internetverbinding en de vochtigheid.

Problemen met de warmte-isolatie hebben te maken met het ontbreken van dubbele beglazing (19 procent van de studentenwoningen), hoewel ook andere factoren van belang zijn bij de isolatie van gebouwen.

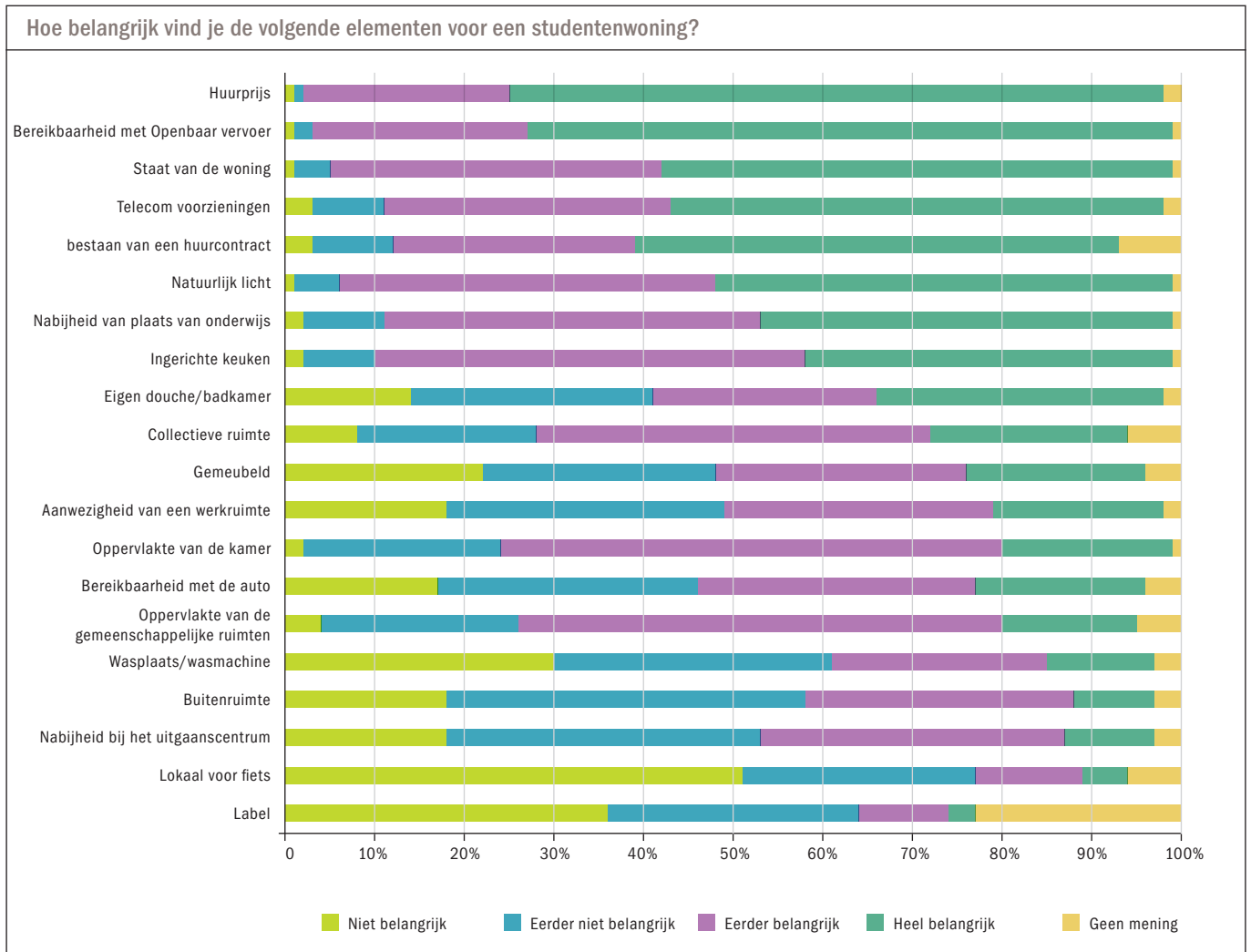

Een kwart van de studenten zegt echter geen enkel probleem te ondervinden.

Problemen met de geluidsisolatie (en in mindere mate, de aanwezigheid van 'overlast') worden veel genoemd door studenten die in een residentie wonen. Problemen met de internetverbinding komen vooral voor in residenties en koten. Problemen met de verwarming en sanitair warm water zien we vaker in gedeelde huurwoningen.

Op het vlak van veiligheid, beschikken de meer 'traditionele' woningen (individuele en gedeelde huurwoningen, huurwoningen als koppel, eigendommen) minder vaak over brandbescherming (een derde van deze woningen beschikt over geen enkele vorm van brandbescherming).

VERWACHTINGEN AAN DE HUISVESTING

De belangrijkste criteria voor de studenten zijn in de eerste plaats de huur en de nabijheid van openbaar vervoer. Bij dit tweede punt moeten we opmerken dat het overgrote merendeel van de studenten zich verplaatst met het openbaar vervoer (MIVB, TEC, De Lijn, trein). Meer dan 60 procent neemt minstens vijf dagen per week het openbaar vervoer (MIVB) en bijna 20 procent neemt elke dag de trein. De bereikbaarheid van de woning en van de campussen van de hogescholen met het openbaar vervoer is dus een belangrijk punt wanneer men de lokalisatie van studentenwoningen bespreekt.

Daarnaast noemen de studenten de algemene staat van de woning, de telecommunicatiediensten, de huurprijs, de lichtinval, de nabijheid van de onderwijsplaats en een ingerichte keuken als belangrijke criteria bij de keuze van een woning.

Ook de oppervlakte van de kamer en de gemeenschappelijke ruimtes blijken redelijk belangrijke criteria te zijn. (De gemiddelde oppervlakte van een kamer is 21 m², volgens de schattingen van de geënquêteerde studenten.)

CAMPUS ERASMUS

Algemene doelstellingen voor de zone van de Erasmushogeschool zijn het meer aantrekkelijker maken van de campus en zijn directe omgeving voor studenten en bezoekers. In het masterplan wordt dit opgelost door een nieuwe toegang tot de gebouwen van de Erasmushogeschool te linken aan het groot plein. De studenten kunnen dan vanaf de metrohaltes, over het plein lopen, naar de nieuwe ingang van de school. De zone rond de school wordt ook ingesloten door twee nieuwe 'pakhuisen' (pakhuis 3 en 4), waarvan een bijna volledig op het perceel van de Erasmushogeschool ligt. Daardoor wordt de nieuwe toegang tot de school ook intiemer, en wordt het een soort afgesloten buitenruimte, waar studenten buiten kunnen zitten, lunchen en studeren, wat het campusgevoel zal versterken. We verwijzen hiervoor naar de inrichting van Harvard Yard als referentie.

Bovendien kan de school pakhuis 4 ontwikkelen voor eigen gebruik: indien nodig voor een uitbreiding van de onderwijsactiviteiten, of als ruimte voor spin-off bedrijven van de school. De hogere verdiepen kunnen bijvoorbeeld ook ingericht worden als studentenhuisvesting.

In het totaal wordt volgens dit plan 9.450m² (incl. patios) op het terrein van de Erasmushogeschool gerealiseerd.

Masterplan zone rond Erasmushogeschool

Harvard yard, Cambridge, MA

Hyatt Pavilion Lincoln Center, NYC (Diller Scofidio + Renfro)

◀ Uittreksel uit: "Globale Ontwikkelingsvisie Abatan, Den buik van Brussel, Abattoir nv, 2012".

▲ Erasmushogeschool - Nijverheidskaai

HUISVESTING: BESLUITEN

Op basis van de enquête kunnen we een reeks elementen naar voren brengen waarover studenten zich zorgen maken:

- > het onvoldoende aantal woningen, waardoor concurrentie op de woningmarkt ontstaat tussen studenten, maar ook met Brusselse gezinnen;
- > de te hoge prijs van de woningen ten opzichte van de beperkte middelen waarover sommige studenten beschikken;
- > de soms onvoldoende kwaliteit van de woning;
- > het gebrek aan een specifiek en aangepast wettelijk statuut (vraag naar een studentenhuurcontract).

Bij de **bouw van nieuwe studentenwoningen** moet rekening worden gehouden met de volgende parameters:

- > Bouw residenties of woningen met een gematigde huurprijs (aangezien de huurprijs het belangrijkste criterium blijft bij de keuze van een woning), maar ook woningen die gedeeld kunnen worden (type woning dat het meeste voorkomt);

De reconversie van kantoren⁸ biedt een interessant potentieel, te meer omdat de reconversie in studentenwoningen een vastgoedoperatie is met over het algemeen relatief lage kosten;

- > Situeer studentenwoningen hoofdzakelijk in de buurt van knooppunten van het openbaar vervoer of scholen. Hiertoe moeten plandocumenten (GewOP, GemOP, richtschema's) de meest geschikte plaatsen aanduiden;
- > Besteed bijzondere aandacht aan de kwaliteit van de internet/telecomverbindingen (met flexibele 'all-in-formules', die gemakkelijk opgezegd kunnen worden), evenals aan de lichtinval en de isolatie van de woningen.

Voor de bestaande woningen moeten **verhuurders (via subsidies of andere instrumenten) worden aangeemoedigd om hun woning te renoveren en in te richten**, met name op de volgende punten:

- > voor residenties moet prioriteit worden gegeven aan de geluidsisolatie;
- > voor residenties en koten moet bijzondere aandacht gaan naar de internetverbindingen;
- > voor de andere woningtypes moet de renovatie gericht zijn op een betere warmte-isolatie (verwarmingsetel, dubbel glas) om problemen met vocht en kou te verminderen, evenals de energiekosten voor de verwarming.

In de lijn van deze vaststellingen (en van het eerste rapport van het ATO over universiteitsstudenten) is al een reeks antwoorden aangekondigd door de huidige Brusselse minister van Huisvesting, in samenwerking met de hogeronderwijsinstellingen, om de bouw van studentenwoningen te bevorderen en de kwaliteit en betaalbaarheid daarvan te garanderen. Het 'Studentenhuisvestingsplan' dat op 2 juli 2015 werd goedgekeurd door de regering, bevat de volgende punten:

- > De oprichting van een **sociaal verhuurkantoor voor studenten**, naar het voorbeeld van de bestaande SVK's (bescheiden huur en kwaliteitsnormen in ruil voor betalingsgarantie), maar aangepast aan de levenswijze van studenten (mogelijkheid van collectieve woningen en woningen van minder dan 26 m²).
- > Creëren van een **label** dat de overheid (via een erkende vzw) toekent aan woningen die voldoen aan kwaliteitscriteria. In tweede instantie kan subsidie worden gegeven om de renovatie van woningen te stimuleren.
- > Een **projectoproep voor intergenerationale woningen** (woning/kamer voor een heel lage prijs in ruil voor diensten aan oudere personen). Uit de enquête blijkt dat studenten die ervaring hebben met deze woonvorm daar zeer tevreden over zijn, hoewel die nog weinig verspreid is onder de geregistreerde studentenwoningen.

⁸ Ruimte 26, juni-juli-augustus 2015, p. 38-41. BXL, studentenstad. Studentenhuisvesting als motor voor Brusselse stadsvernieuwing. Annelies Augustyns, Team Vlaams Bouwmeester.

- > Creëren van een **specifiek huurcontract voor studenten** via een wijziging van de gewestelijke stedenbouwkundige verordening (GSV) (in het kader van de regionalisering van de huurbevoegdheden). Dit contract moet enerzijds meer juridische zekerheid bieden aan eigenaars en anderzijds beter aangepast kunnen worden aan het veranderlijke academische leven van de studenten.
- > Een **database met het aanbod van studentenwoningen op de privémarkt** zodat de woningen beoordeeld kunnen worden op basis van hun kwaliteit, prijs en type. Dit is een van de opdrachten van het 'Plateforme Logement étudiant' (PLE)⁹, dat onlangs is opgericht door alle Franstalige onderwijsinstellingen, naar het voorbeeld van Br(ik).
- > De **oprichting van een internationaal studentencentrum** in de oude kazernes van Etterbeek (150 woningen gepland), naast andere privéprojecten (bij de Botanique voor USLB, op de Pleincampus...).
- > Een **monitoring van het studentenleven in Brussel** als kennis- en monitoringinstrument, via het nieuwe Brussels Planningsbureau (BBP).

Deze nieuwe instrumenten en voorzieningen moeten de volgende resultaten hebben:

- > **Meer woningen die direct bestemd zijn voor studenten en een gevarieerd aanbod.** Het doel is ook om een beter kader te bieden aan het type woningen die zonder juridisch kader of met onaangepaste contracten worden verhuurd en soms weinig rekening houden met bepaalde normen, zoals op het vlak van veiligheid.
- > **Betaalbare huurprijzen** voor een groot deel van de woningen en **naleving van de kwaliteitsnormen**, in ruil voor een aantal garanties (label, betaling van de huur, intergenerationale uitwisselingen).
- > **Huurcontracten van korte duur en variabele duur** (aangepast aan de verschillende cycli van het academische leven en rekening houdend met specifieke periodes, zoals stages of Erasmusprojecten: 3 maanden, 6 maanden, 10 maanden) en **aangepast aan vormen van gedeelde huurwoningen** (bijvoorbeeld met voorzieningen om een naam van een van de huurders te veranderen).
- > **Nauwkeurige en up-to-date kennis van de evolutie van de studentenpopulatie en de behoeften van die populatie** in het Brussels Gewest. Er zou een **inventaris van het aanbod van studentenwoningen** moeten worden opgemaakt (zoals blijkt uit het onderzoek van het ATO naar het studentenleven, de onderzoeken van het Brussels Studies Institute (BSI) naar dit onderwerp en het werk van het Plateforme Logement Etudiant en Br(ik).

Vanuit een meer algemeen perspectief van stadsontwikkeling zou een dialoog opgestart moeten worden met de gemeenten en de gewesten om studentenhuisvesting te integreren in de stadsontwikkeling. Studentenhuisvesting kan in sommige gevallen de drijvende kracht zijn van stadsvernieuwing of een plek waar experimenten mogelijk zijn. Het kan een hefboomeffect hebben of een pioniersrol spelen bij stadsvernieuwing of bij meer grootschalige stadsprojecten, vooral als die gepaard gaan met andere functies (sport- en cultuurvoorzieningen, handelszaken). ■

⁹ Het Plateforme Logement étudiant (PLE) is een vereniging die in 2014 werd opgericht en waarin zeventien instellingen van het Franstalig hoger onderwijs zijn verzameld. Zij willen ertoe bijdragen dat Brussel een gastvrije studentenstad is met voldoende betaalbare studentenwoningen van goede kwaliteit. De eerste opdracht is een database ontwikkelen van beschikbare woningen (regelmatig bijgewerkt en goed gedocumenteerd), zodat alle instellingen van het hoger onderwijs hun studenten beter kunnen doorverwijzen.

LEVEN IN DE WIJK / LEVEN IN DE STAD

Wanneer we meer weten over de betrokkenheid van studenten bij hun buurt en bij de diverse activiteiten die de stad biedt, dan kunnen we hun gehechtheid aan de stad en hun bijdrage aan het sociaaleconomische en culturele leven beter beoordelen. Ook biedt dit de mogelijkheid om te identificeren welke elementen zouden kunnen leiden tot hun vertrek uit het gewest na hun studie (of tijdens de eerste jaren dat ze werken).

TEVREDENHEID OVER DE BUURT

De grote meerderheid van de studenten (88 procent) is tevreden over de wijk waarin ze wonen. Dat cijfer loopt op tot 90 procent voor de studenten die in een studentenwoning of thuis wonen.

De meest genoemde elementen van tevredenheid zijn de rust, de nabijheid van winkels en diensten voor het dagelijks leven, de bereikbaarheid van het openbaar vervoer en tot slot de drukte en de gezelligheid van de stad.

Tevredenheid studiebuurt

Zevenenzeventig procent van de hogeschoolstudenten is tevreden over de winkels en diensten in de wijk van hun school; 31 procent is niet tevreden.

De variatie in de wijken waarin de scholen gevestigd zijn, verklaart de variabele tevredenheid. Op basis van de uitgedrukte tevredenheid kunnen we drie groepen scholen onderscheiden, die op een verschillende locatie gevestigd zijn.

- > **Scholen in het centrum:** De studenten zijn over het algemeen heel tevreden over de stedelijke omgeving, vooral op het vlak van winkels (groot aantal, dichtbij en gevarieerd) en de levendigheid van de stad. Er zijn soms opmerkingen over de openbare netheid (Anneessenswijk) of over de hoge prijs die de winkeliers vragen, omdat ze kunnen ' profiteren' van de toeristische aantrekkingskracht (bijvoorbeeld rond de Stoofstraat).

▲ Haute école Francisco Ferrer – site Anneessens

▲ Erasmushogeschool RITS

- > **Scholen in de dichtbevolkte wijken van de eerste kroon** (Naamsepoort, Europese wijk, Koningsstraat, Zuidstraat): Over het algemeen zijn de studenten tevreden over het gevarieerde en dichtbijgelegen aanbod van winkels, evenals over de algemene sfeer in de wijk. Er zijn echter uitzonderingen voor de scholen in de meer 'kansarme' wijken (Nijverheidskaai, Grondelsstraat en in mindere mate Koningsstraat), waar studenten klagen over een gebrek aan aanbod dat is aangepast aan hun behoeften. In de Europese wijk wordt het probleem van de te hoge prijzen vaak genoemd.

▲ LUCA School of arts

▲ École supérieure des arts - Saint-Luc Bruxelles

▲ Haute école Léonard de Vinci - Parnasse ISEI

> **Afgelegen scholen:** Er zijn enerzijds **afgelegen scholen die op de grote universiteitscampussen liggen** (Erasmuswijk, UZ Jette en Almawijk), waarvoor de mening van de studenten nogal uiteenloopt. Er is een lokaal aanbod, maar dat vinden de studenten te weinig divers (en soms ook te duur bij gebrek aan concurrentie). Anderzijds zijn er **afgelegen scholen buiten de campussen** (wijken rond de Woluwelaan, Montgomery, Reyers, COOVI, Calvoet, Transvaal Oudergem, Jette-Brugmann) waarvan de studenten in meerderheid weinig tevreden zijn over de zeer geïsoleerde ligging van hun school en de onmiddellijke omgeving, waarvan vaak het gebrek aan winkels en diensten wordt aangeklaagd.

Bij alle studenten van hogescholen komt de specifieke vraag naar copyshops en papierhandels terug en nog meer voor kunstschole. Sommigen betreuren het dat er geen zijn in de buurt van hun school (De Vinci - Marie Haps), anderen onderstrepen de vaak exorbitante prijzen, het gebrek aan concurrentie en de onvriendelijke behandeling in dit soort winkels.

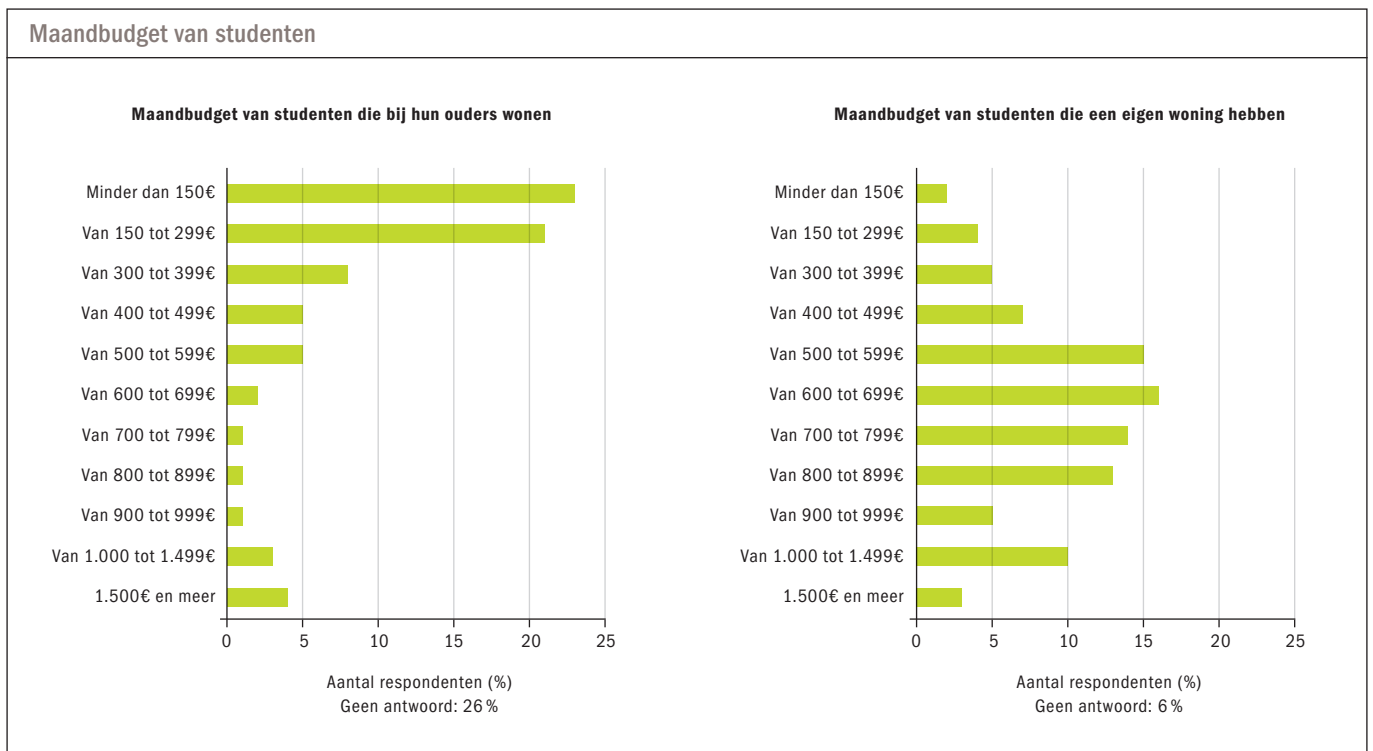
Ook zien we dat veel studenten veel waarde hechten aan de nabijheid van een supermarkt (en niet alleen een buurtwinkel of een kruidenier). Supermarkten zijn blijkbaar de plaats bij uitstek om middageten te kopen voor veel studenten met een klein budget (te meer omdat er blijkbaar niet veel scholen zijn met een eigen kantine).

In alle gevallen merken we op dat de nabijheid van winkels, copyshops, sportvoorzieningen enz. heel belangrijk is voor studenten, die voor het grootste deel niet beschikken over een auto of een fiets. Vaak vinden de studenten dat het aanbod dicht in de buurt moet zijn (minder dan 10 minuten te voet) om 'makkelijk bereikbaar' te zijn.

BUDGET/CONSUMPTIE

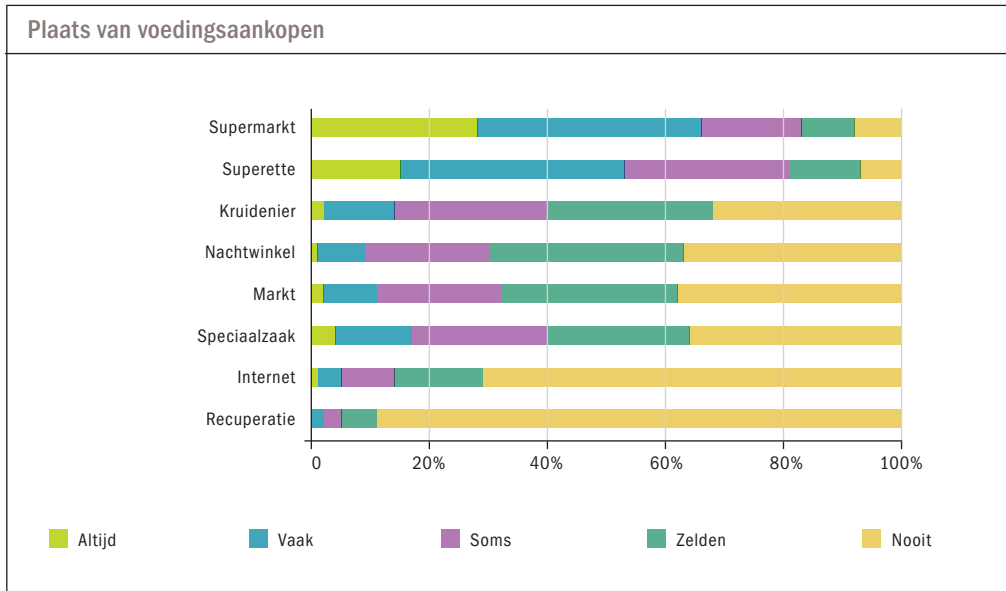
Studenten **investeren in de stad en nemen deel aan het sociaaleconomische en culturele leven in het gewest** via diverse praktijken. Ze zijn in de eerste plaats consumenten, weliswaar met een relatief beperkt budget, maar daarom nog niet te verwaarlozen.

Het gemiddelde budget van een student die geen huur hoeft te betalen is 200 euro. Voor studenten die wel huur betalen, is het 650 euro per maand¹⁰.

Studenten brengen leven in de winkels in de buurt, omdat de meesten ‘altijd’, ‘vaak’ of ‘soms’ hun boodschappen doen in de superettes en kruidenierszaken in de buurt (met uitzondering van de supermarkten, waar meestal de voeding wordt gekocht). Markten worden weinig bezocht. Dat kan komen doordat enkele grote markten plaatsvinden in het weekend, als de studenten naar hun ouders gaan.

¹⁰ Ervan uitgaande dat de gemiddelde maandhuur (volgens de studenten in de peiling) 430 euro bedraagt, is het beschikbare budget (eventueel na betaling van de huur) min of meer hetzelfde voor studenten die een kamer huren (en huur moeten betalen) als voor studenten die thuis wonen (of een eigen woning hebben).

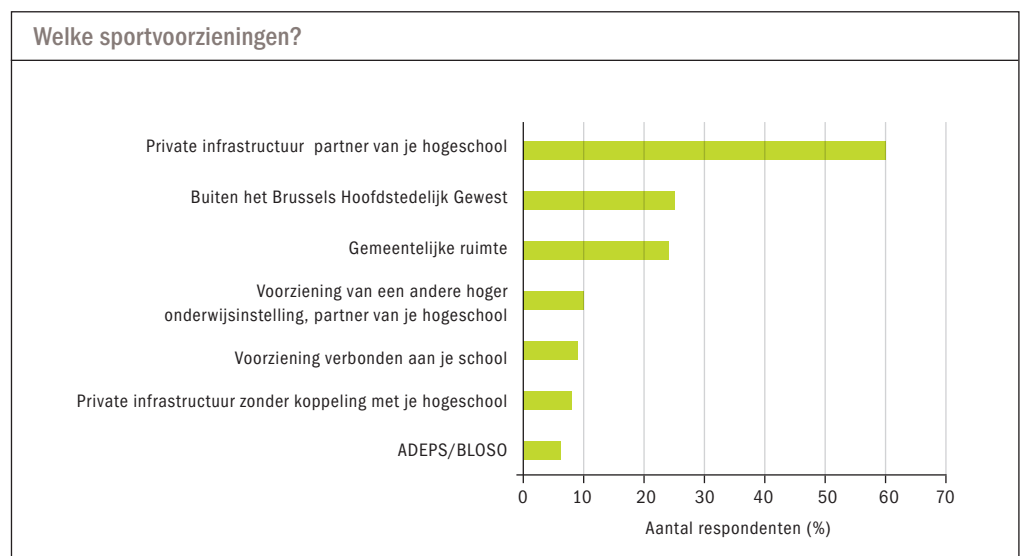

SPORTACTIVITEITEN

Type sportvoorziening	Aantal respondentent (procent)
Sportzaal/fitness	52 %
Zwembad	39 %
Buitensportterrein (voetbal, basket, hockey, tennis...)	27 %
Gymnastiek/binnensportterrein	20 %
Overige	10 %
Danszaal	9 %
Squash/tenniszaal	6 %
Atletiekpiste	6 %
Klimzaal	5 %
Dojo	4 %
Bokszaal	4 %
Manège	3 %
Watersport	1 %

Sport is een activiteit die studenten vaak beoefenen. **Iets minder dan de helft van de studenten (45 procent) bezoekt regelmatig een sportvoorziening.**

De meest gebruikte voorzieningen zijn fitnesscentra (52 procent), zwembaden (39 procent), sportzalen (basket, volley, badminton,...) en buitensportterreinen (voetbal, rugby, hockey, tennis,...). Het betreft meestal een privé-infrastructuur (60 procent), een gemeenteforziening (24 procent) of een infrastructuur buiten het Brussels Gewest (25 procent).

Een grote meerderheid van de studenten (82 procent) is tevreden over de sportvoorzieningen.

De minderheid die niet tevreden is, heeft de volgende kritiekpunten:

- > Weinig scholen hebben zelf sportvoorzieningen. Studenten moeten gebruikmaken van gemeentelijke of private infrastructuur, waarvan de laatste niet altijd betaalbare studententarieven hanteert.
- > Sommige scholen hebben partnerschappen met de universiteiten (UCL, ULB en VUB), maar een deel van de hogeschoolstudenten vindt dat de sportvoorzieningen van de universiteiten veel te ver afgelegen liggen van hun school en de plaats waar ze wonen. Omdat ze vaak veel uren hebben (van 8 tot 18 uur), hebben ze niet altijd de mogelijkheid om tijdens de week sport te beoefenen en bovendien moeten ze een lang traject afleggen om er te komen.
- > Studenten die in het centrum wonen of naar het school in het centrum gaan onderstrepen het gebrek aan sportvoorzieningen.
- > Sommige studenten vermelden het gebrek aan indoorzalen, andere het gebrek aan schaatsbanen.
- > Studenten betreuren het gebrek aan informatie dat scholen geven over de beschikbare sportvoorzieningen in de buurt van hun school en het gebrek aan een kortingskaart voor studenten.

Studenten van buiten Brussel gaan relatief vaker hun sport beoefenen buiten het gewest (30 procent van de studenten uit de twee andere gewesten gaat naar een sportvoorziening buiten het Brussels Gewest, terwijl slechts 5 procent van de Brusselaars van origine regelmatig buiten het gewest gaat om aan sport te doen). Het zou kunnen dat studenten uit Vlaanderen en Wallonië naar hun oorspronkelijke club blijven gaan, vooral in het weekend.

Afhankelijk van de plaats van de school ten opzichte van de bestaande sportinfrastructuur (privaat, gemeentelijk), varieert ook het gebruik. Zo gebruiken studenten van de hogescholen Francisco Ferrer (Anneessens) en de Académie des Beaux-arts vaker dan andere hogescholen een sportvoorziening van de gemeente. Waarschijnlijk verklaart de nabijheid van het Zuidpaleis ten dele dit resultaat.

Sommige scholen, maar dat zijn er niet veel, zoals de Haute école Libre de Bruxelles Ilya Prigogine (Erasmus) hebben eigen voorzieningen.

▲ École supérieure des arts du Cirque

SOCIALE EN POLITIEKE ACTIVITEITEN, RECREATIE

Neem je deel aan de volgende evenementen?	
Evenementen	Ja (aantal respondenten in procent)
Seizoensevenementen (Brussel Bad, Winterpret, Afterworks...)	44 %
Studentenfeesten	44 %
Festival (BSF, Couleur Café, Kunstfestivaldesarts...)	38 %
Rommelmarkt	32 %
Gratis openluchtconcert (Boterhammen in het park, Jazz Marathon, Plazey...)	28 %
Kermis	24 %
Geen enkele	19 %
Nuit blanche	17 %
Carnaval-parade-volksfeest (Zinnekeparade, Gay Pride...)	13 %
Wijkfeest	12 %
Avondopeningen (nocturnes) van musea	12 %
Betoging (maatschappelijk, politiek...)	11 %
Museum Night Fever	10 %
Sport (20 km van Brussel...)	10 %
Irisfeest	7 %
Overig	3 %

Studenten dragen bij aan de levendigheid en het culturele leven in het gewest door hun **deelname aan een grote variëteit van culturele evenementen en feestelijkheden**. Een deel van hen is ook betrokken bij het lokale leven in hun buurt (12 procent gaat naar wijkfeesten).

Studentenfeesten zijn erg in trek bij hogeschoolstudenten (43 procent), die minder vaak plaatsvinden in het weekend. Studenten gaan vooral naar seizoensevenementen¹¹ (44 procent), festivals (38 procent), rommelmarkten en andere markten (32 procent).

We zien kleine verschillen tussen de hogescholen. (Rommel)markten zijn naar verhouding meer in trek bij studenten van kunsthogescholen, festivals bij de Nederlandstalige hogeschoolstudenten en kermissen bij de Franstalige hogeschoolstudenten.

Veel studenten zijn actief lid van een organisatie: bijna 30 procent is lid van een sportclub, 18 procent is actief in een jeugdbeweging en 10 procent in een culturele organisatie (theater, film...).

Politieke of burgerlijke betrokkenheid via een vakbond of partij zien we maar bij een klein gedeelte van de studenten (4 procent), maar bijna 7 procent van de studenten is lid van een humanitaire organisatie.

Een groot deel van de studenten neemt dus actief deel aan het maatschappelijke, sociale, recreatieve en culturele leven. **De organisaties waar de studenten bij betrokken zijn, liggen echter vaak buiten het Brussels Gewest**. Niet-Brusselaars blijven terugkeren naar de gemeente waar ze vandaan komen en de organisatie waarin ze actief waren voordat ze gingen studeren in Brussel, met name tijdens het weekend (bijna de helft van de studenten verblijft niet in zijn woning in Brussel tijdens het weekend).

¹¹ Brussel Bad, Winterpret, Apéros urbains, PiKniK Elektronik...

▲ © Br(ik), 2015

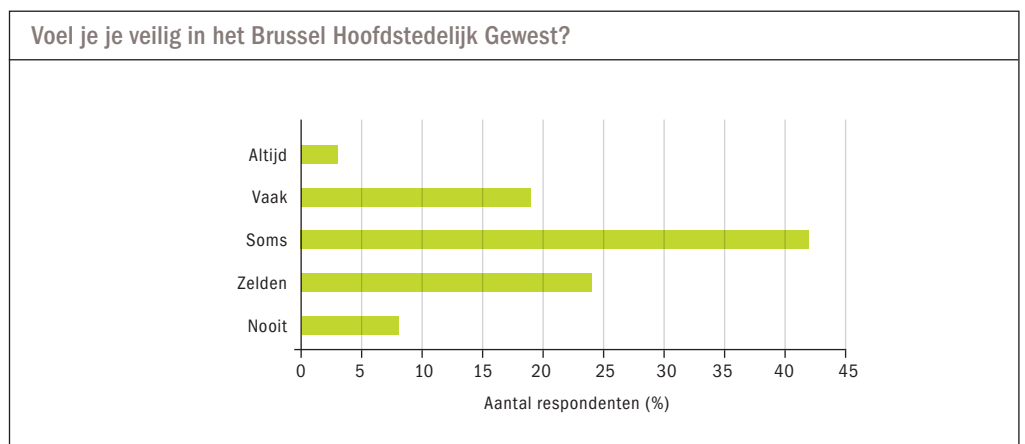

▲ Erasmushogeschool - RITS

GEVOEL VAN ONVEILIGHEID

Het gevoel van onveiligheid is een belangrijk element om de mening over het stedelijk milieu waarin de studenten verblijven te beoordelen.

Het grootste deel (42 procent) van de studenten voelt zich soms onveilig, maar voor de rest van de studenten is het gevoel heel verschillend: 36 procent voelt zich ‘zelden’ of ‘nooit’ onveilig, voor 22 procent is dat ‘vaak’ of ‘altijd’.

De plaatsten die als onveilig worden aangevoeld, zijn het centrum (bepaalde buurten) en het openbaar vervoer (trein- en metrostations), vooral 's avonds en 's nachts. Ook andere factoren die het gevoel van onveiligheid beïnvloeden worden genoemd, zoals een meisje zijn, de aanwezigheid van buitenlanders en bepaalde nieuwsfeiten (bv. Charlie Hebdo in Parijs).

Gevoel van onveiligheid	Aantal respondenten (in procent)	
	Jongens	Meisjes
Altijd	2 %	3 %
Vaak	13 %	22 %
Soms	35 %	46 %
Zelden	35 %	25 %
Nooit	15 %	5 %

Onveiligheid wordt het vaakst gevoeld door vrouwelijke studenten (een van de paar elementen in de enquête die variëren afhankelijk van het geslacht), hoewel het verschil niet zo gemarkeerd is: er zijn meer vrouwelijke studenten die zich 'soms' of 'vaak' onveilig voelen.

De verschillen tussen de studenten op basis van hun school van inschrijving zijn klein. We kunnen wel opmerken dat studenten van kunstschole (vooral INSAS, LUCA School of ARTS – campus Sint-Lucas en ESAC) zich minder onveilig voelen: de meerderheid (meer dan 50 procent) van hun studenten voelt zich 'zelden' of 'nooit' onveilig.

De verschillen zijn groter als we kijken naar de plaats waar de studenten van afkomstig zijn.

Hoewel studenten uit het Brussels Gewest in principe meer vertrouwd zijn met de verschillende buurten van Brussel, voelt 25,9 procent zich 'vaak' of 'altijd' onveilig. (Bij studenten die niet afkomstig zijn uit Brussel is dat 21,4 procent).

Onveiligheidsgevoel					
Woonplaats voor de studie	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Buiten België	10%	33%	44%	11%	2%
België	7%	27%	42%	20%	3%
Buiten Brussel Hoofdstedelijk Gewest	7%	28%	43%	19%	2%
Brussel Hoofdstedelijk Gewest	8%	25%	42%	21,9%	4%

Studenten uit de provincie Antwerpen en Vlaams-Brabant voelen zich minder vaak onveilig dan studenten uit Waalse provincies of Limburg. Afkomstig zijn uit een stad en vertrouwd zijn met een stedelijk milieu zijn duidelijk factoren die het gevoel van onveiligheid positief beïnvloeden.

Het is interessant dat het **verschil nog groter is tussen Belgische studenten en studenten uit het buitenland**. Bijna 23,5 procent van de Belgen voelt zich 'vaak' of 'altijd' onveilig, terwijl slechts 13,6 procent van de buitenlanders dat gevoel heeft.

Tot slot, de plaats van de school in de verschillende Brusselse wijken heeft minder invloed op het gevoel van onveiligheid bij de studenten dan de plaats waar zij vandaan komen.

LEVEN IN DE WIJK / LEVEN IN DE STAD: BESLUITEN

Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stedelijke omgeving waarin ze leven.

Toch zouden sommige bestaande ‘lokale centrumfuncties’¹² versterkt kunnen worden om beter in te spelen op de dagelijkse behoeften van de studenten, vooral op het vlak van het aanbod van winkels en diensten. De ontwikkeling van nieuwe lokale centrumfuncties, vooral rond afgelegen universiteitscampussen waar nieuwe ontwikkelingen (vooral van woningen) gepland zijn, zou deze campussen beter integreren in het stedelijk weefsel. Dat geldt in het bijzonder voor Erasmus en Jette. Deze keuze wordt te meer gerechtvaardigd door het feit dat de studenten, die over het algemeen geen eigen vervoer hebben, grote afnemers zijn van de lokale handel.

Studenten nemen regelmatig deel aan culturele activiteiten en aan het sociale, politieke en recreatieve leven in de stad. Sport is een van de activiteiten die het meest worden beoefend. De sportvoorzieningen in het Brussels Gewest (publiek of privé) worden sterk gewaardeerd, hoewel er verbeteringen mogelijk zijn, met name aan de sportterreinen in de open lucht (voetbalvelden...) en de bokszaal. De inventaris van sportvoorzieningen die werd gerealiseerd op vraag van de Brusselse regering zou in de toekomst een interessante informatiebasis kunnen zijn om ter beschikking te stellen aan de hogescholen voor hun studenten.

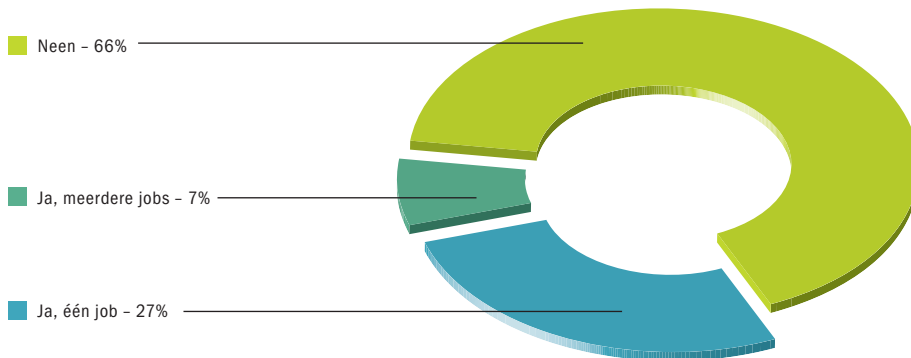
Het gevoel van onveiligheid varieert binnen de studentenpopulatie. Er zouden meer maatregelen genomen kunnen worden op het vlak van de aantrekkelijkheid en het imago van de stad voor de studenten die het meest te maken hebben met een gevoel van onveiligheid, vooral studenten die afkomstig zijn van minder verstedelijkte provincies, die soms een minder positief beeld hebben van de stad dan andere studenten. Acties op dat vlak zouden rechtstreeks bijdragen aan de doelstelling om jonge hoogopgeleiden na het einde van hun studie in de stad te houden. ■

¹² Een ‘lokale centrumfunctie’ geeft de bevolking toegang, binnen een perimeter die te voet of op de fiets bereikbaar is, tot voorzieningen en diensten in de buurt en tot aangename openbare plaatsen en groenvoorzieningen.

WERK

Meer dan een derde van de studenten (34 procent) van de hogescholen en kunsthochescholen werkt naast zijn of studie. 56 procent van die jobs bevindt zich op het Brussels grondgebied, goed voor 7.893 banen (wanneer we een extrapolatie maken op basis van de totale populatie van de hogeschoolstudenten die hebben geantwoord op de enquête, namelijk 41.457 studenten).

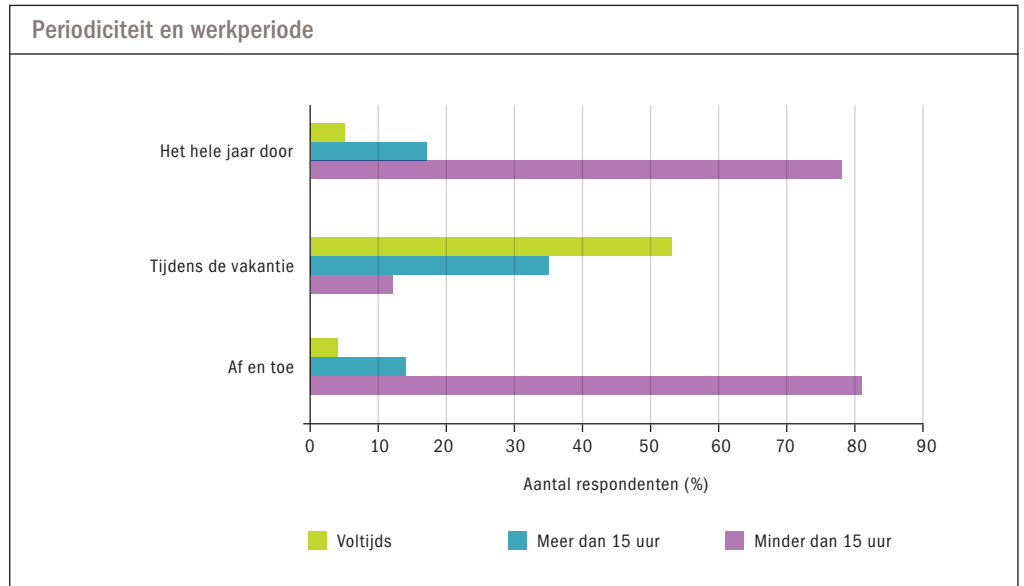
Heb je één of meerdere betaalde jobs?

In welke periode van het jaar werk je?

De meeste studenten (59 procent) die werken naast hun studie doen dat het hele jaar door, sommige af en toe (20 procent) of tijdens de vakantie (21 procent). Het merendeel van de studenten die het hele jaar door werken (78 procent) of die af en toe werken (81 procent) doen dat **minder dan 15 uur per week. Wie werkt in de vakantie, heeft logischerwijs een fulltime job.**

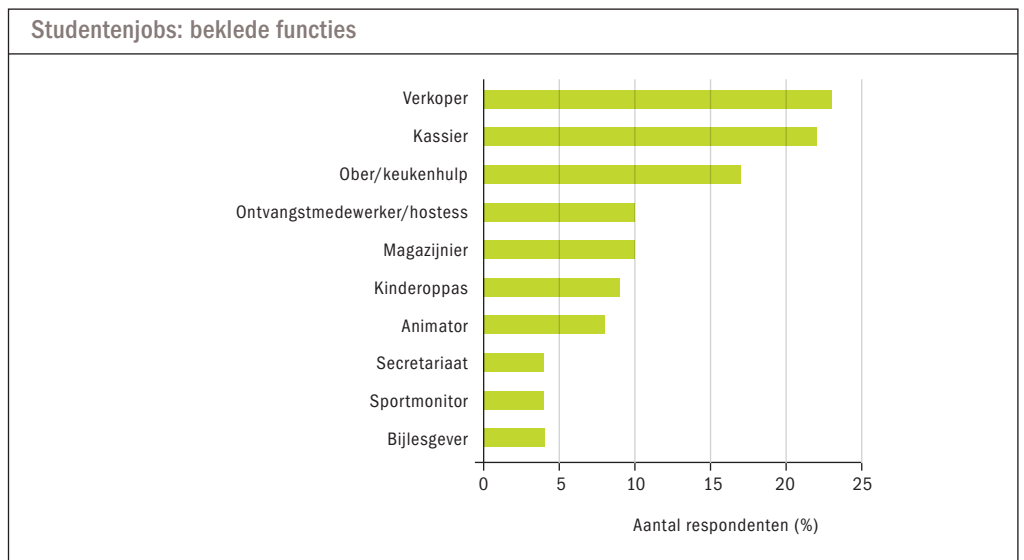

Hoe verder de studenten zijn gevorderd in hun studie, hoe groter het aantal dat werkt naast zijn studie (van 29 procent van de jobstudenten in het eerste bachelorjaar tot 40 procent in het eerste masterjaar).

Studenten uit de rest van België werken liever buiten het Brussels Gewest (meer dan 50 procent).

De meest voorkomende functies zijn verkoper (22,7 procent), kassier (22,4 procent), ober of keukenhulp (17,5 procent), hostess (10 procent) en magazijnier (9,8 procent).

Supermarkten, horeca en winkels zijn de grootste werkgevers van studentenjobs. Ook meer informele jobs als kinderoppas (8,9 procent), animator (8,5 procent) of bijlesgever worden genoemd.

Het 'studentencontract' wordt het vaakst gebruikt (68 procent van de jobs) tussen werkgever en student. Een deel van de studenten verklaart echter zonder contract te werken, hetzij in een voltijdse job (1,6 procent), hetzij in een job met beperkte uren (minder dan 15 uur - 10,7 procent).

Hoe meer uren een student werkt (+ 15 uur of voltijds) en hoe langer de periode (het hele jaar door), hoe meer de studenten beschikken over een stabiel arbeidscontract: van bepaalde duur, van onbepaalde duur, vast benoemd...

Een groot deel (35 procent) van de studenten die werken hebben hun baan of hun studentenjob gevonden via een kennis of via hun netwerk van vrienden en familie. Slechts 29 procent vond zijn job via een spontane sollicitatie. De 'institutionele' kanalen (Actiris, interimkantoren, jobadvertenties) worden het minst vaak gebruikt door de studenten.

De meeste studenten (46 procent) zijn van oordeel dat hun job geen enkele impact heeft op het al dan niet slagen in hun studie. Meer dan 36 procent denkt dat er een positieve impact is.

▲ Haute école Francisco Ferrer – Brugmannsite

WERK: BESLUITEN

Studenten vormen een belangrijke groep van arbeidskrachten voor het Brussels Gewest (met bijna 7.942 banen volgens de extrapolatie van deze studie) en niet alleen in de vakantieperiodes. Hun jobs hebben vaak weinig te maken met de studie die ze volgen, maar hebben wel een sterk stedelijk karakter en een grote zichtbaarheid in de stad, omdat ze zich hoofdzakelijk in de horeca en de retailsector bevinden.

Ten aanzien van de voorwaarden die de meeste studenten verkiezen (met name flexibiliteit in de gewenste duur en de periode van het werk) is het studentencontract het meest geschikt.

Aangezien de grote meerderheid van de studenten werk vindt via eerder informele kanalen (sociaal netwerk, familie), zou de toegang tot werk beter gestructureerd kunnen worden voor studenten, zowel door Actiris als door de diensten van de onderwijsinstelling. Dat zou wellicht een gelijkere toegang tot werk creëren voor iedereen. ■

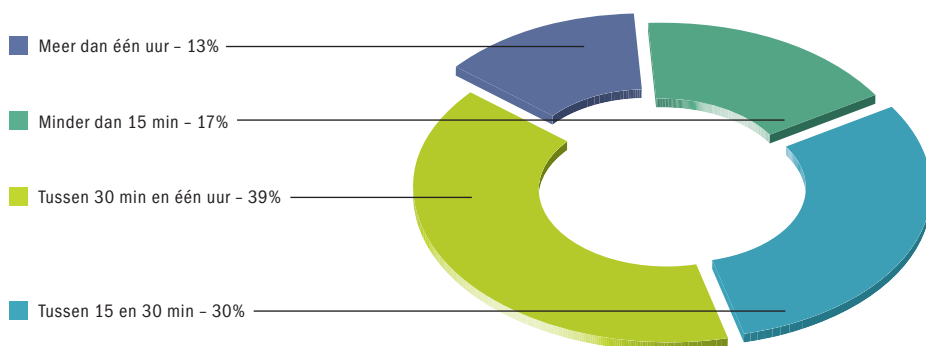

▲ École supérieure des arts de l'image Le 75

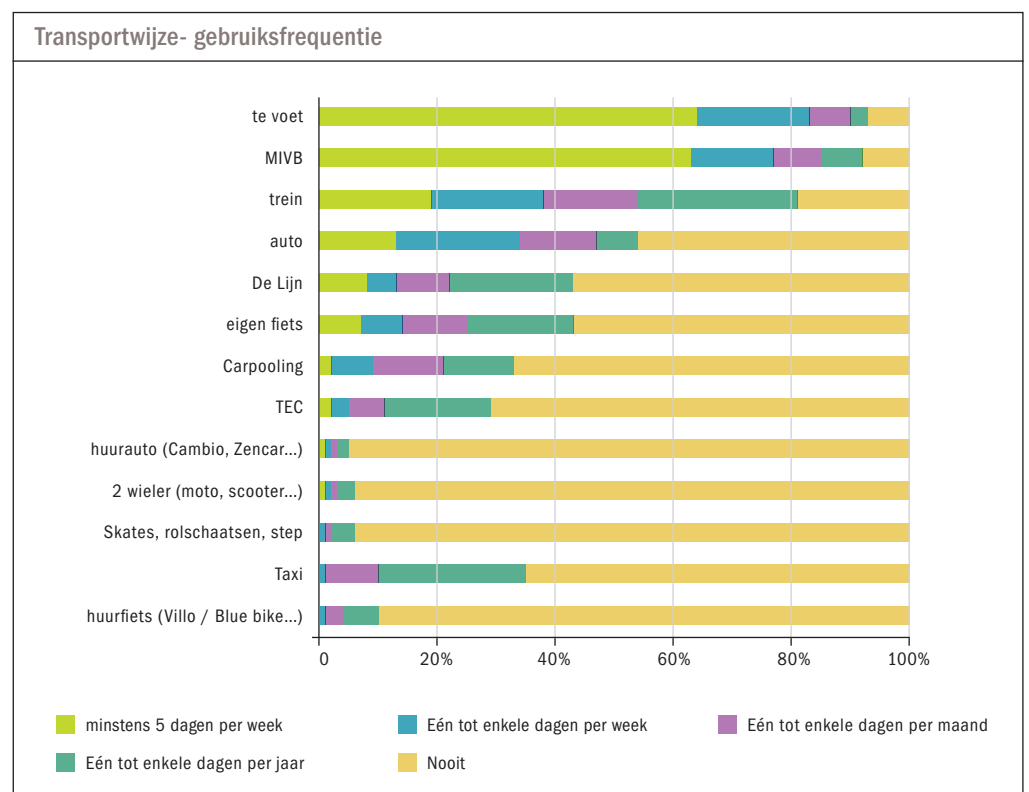
MOBILITEIT

Het grootste deel van de studenten (47 procent) heeft gemiddeld 30 minuten nodig om van hun woonplaats tijdens de week naar hun school te gaan. 14 procent doet meer dan een uur over dit dagelijkse traject.

Verplaatsing woning-school -Duur

De studenten verplaatsen zich in meerderheid (minstens 5 dagen per week) met het Brussels openbaar vervoer (MIVB) en te voet. Gezien dit dagelijks gebruik van het openbaar vervoer is het begrijpelijk dat de studenten hoge verwachtingen stellen aan deze vorm van transport. In hun antwoorden op de open vragen vermelden de studenten dat zij een hogere frequentie van het openbaar vervoer wensen, vooral buiten de spitsuren en 's avonds, en op meer uren (vooral 's nachts).

De verplaatsing met andere vormen van openbaar vervoer (De Lijn, TEC en de NMBS) wordt hoofdzakelijk gedaan door studenten die buiten het Brussels Gewest wonen.

Van de studenten die met de auto naar school komen, woont het grootste aantal bij hun ouders in Wallonië en in de provincie West-Vlaanderen. Zo gebruikt 43 procent van de studenten uit Namen minstens 5 dagen per week de auto (37 procent van de studenten uit de provincie Luxemburg, 37 procent van de studenten uit Henegouwen). Het aantal van hen dat bijna dagelijks met de auto naar school komt is dubbel zo groot als de studenten uit Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen en drie keer zo groot als de studenten uit de provincie Antwerpen en Limburg. Deze verschillen geven aan dat nauwkeurig onderzoek gedaan moet worden (in het vervolg op deze studie) naar de kwaliteit van de treinverbindingen naar Brussel vanuit de verschillende delen van het land. ■

ALGEMENE BESLUITEN

Ter afsluiting van de enquête is het opportuun om het gevoel van de betrokkenheid van de studenten van de hogescholen en kunstschole bij hun stad te evalueren, met de vraag wat zij graag beter zouden zien in het gewest en of ze van plan waren om na hun studie in Brussel te blijven wonen. Het panel van respondenten van de enquête is immers zeer representatief, door het aantal studenten dat heeft deelgenomen (bijna 10 procent van de totale beoogde studentenpopulatie) en ten opzichte van bepaalde identificatiecriteria (geslacht, nationaliteit, leeftijd, school van inschrijving).

- > Het grootste knelpunt voor de studenten die de enquête hebben ingevuld, is het **openbaar vervoer**: ze zouden graag hebben dat dit vervoer (inclusief de diensten Collecto en Noctis) stipter is en meer ritten aanbiedt tijdens de dag, maar vooral 's avonds, 's nachts en in het weekend. Ze vinden ook op dat de verbindingen tussen de campussen van een school en tussen de hogescholen en de universiteitscampussen verbeterd moeten worden. Veel studenten die de enquête hebben ingevuld pleiten voor meer fietspaden van betere kwaliteit. Ook zijn er veel die een stad met minder auto's, meer verkeersvrije straten en groen willen. Sommige studenten vragen dan weer meer parkeergelegenheden, vooral in de buurt van de scholen.
- > De tweede verwachting gaat over de **studentenwoning**: de geënquêteerde studenten willen meer studentenhuysvesting, voor een betaalbare prijs. Volgens sommigen moet de overheid woningen bouwen of moeten de woningen op de privémarkt beter worden gereguleerd en gecontroleerd. Deze eis is vooral belangrijk, omdat weinig hogescholen en nog minder kunstschole eigen studentenwoningen in beheer hebben.
- > De derde vereiste die vaak wordt genoemd, gaat over de **kosten van het levensonderhoud en de betaalbaarheid van sommige producten en diensten**. De geënquêteerde studenten willen meer kortingen op basis van hun statuut (en niet op basis van leeftijd), vooral voor de vrijetijdsbesteding (sport, cafés...), het culturele aanbod (film, tentoonstellingen/musea, concerten...), maar ook voor sommige consumptieartikelen (voeding, boeken...). Veel studenten willen graag goedkope plaatsen om te eten (kantine, cafetaria, supermarkt), die makkelijk bereikbaar zijn vanaf hun school.
- > Veel studenten drukken de wens uit dat er **meer winkels en activiteiten op hun campus of in de omgeving van hun school ontwikkeld worden**: diverse winkels, ontspanningsmogelijkheden, supermarkten, druk- en copycenters, papier- en dagbladhandels, cafés/uitgaansgelegenheden,... Die wens is vooral groot bij studenten op de afgelegen campussen (Erasmus) en scholen die geïsoleerd liggen in een voornamelijk residentiële wijk.
- > Ook de **veiligheid** wordt vaak genoemd om het leven in de stad te verbeteren: vooral in het openbaar vervoer, 's nachts en in het centrum, maar in de directe omgeving van sommige scholen (waarvan twee in het centrum).
- > Tot slot vermelden de studenten ook **de noodzaak van bibliotheken en studeerplekken** die gratis en toegankelijk zijn voor iedereen, met aangepaste openingsdagen en -tijden (vooral 's avonds en in het weekend, tijdens de blokperiode). Hogescholen hebben niet altijd een grote bibliotheek ter beschikking, waardoor studenten hun toevlucht nemen tot universiteitsbibliotheken, waardoor deze toch al overvolle ruimtes nog meer onder druk komen te staan.

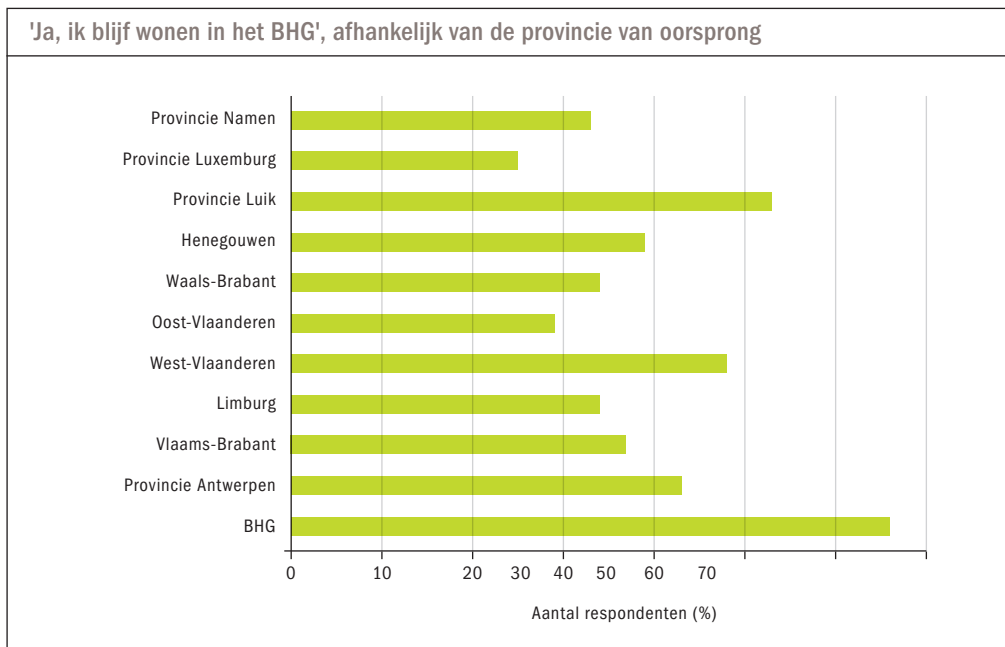

▲ © Br(ik), 2015

De studenten die de enquête hebben ingevuld, noemen ook herhaaldelijk de volgende suggesties:

- > meer sportinfrastructuur voor een interessante studentenprijs, aangezien het merendeel van de hogescholen en kunstscholen geen sportvoorzieningen heeft;
- > meer ontmoetingsplekken voor de studenten: polyvalente zaal, feestzaal, publieke plaatsen, workshopcafés, jeugdhuizen,... ;
- > minder vuil op straat;
- > wifiverbinding op school, maar ook in de openbare ruimte in de stad;
- > betere communicatie over het aanbod van cultuur en evenementen, al dan niet gericht op studenten, en over Brussel in het algemeen;
- > voorzieningen om een studentenjob te vinden.

Deze suggesties komen ook terug in de **redenen die de studenten noemen om het Brussels Gewest te verlaten na hun studie** (52 procent van het totale aantal studenten, onder wie 34 procent Brusselaars). Samengevat noemen ze de volgende redenen: kosten van het levensonderhoud, files/autoverkeer, luchtvervuiling, straatvuil, onveiligheid, dichtbevolkt, lawaai, moeilijk sociaal klimaat. Een deel van de studenten die Brussel willen verlaten, doet dat echter niet vanwege redenen die te maken hebben met hun onbehagen over de stad, maar om te reizen, tijdelijk in het buitenland te gaan wonen of terug te keren naar hun streek van oorsprong (vanwege hun voorkeur voor de 'rust' in de buitenwijken en/of de nabijheid van hun familie en vrienden). Daarnaast weet een deel van de studenten nog niet wat ze gaan doen na hun studie, waardoor ze niet kunnen antwoorden op de vraag over hun toekomstige woonplaats.

Studenten die na hun studie wel in Brussel willen blijven (48 procent), onderstrepen – naast hun persoonlijke, familiale en vriendschappelijke banden – de voordelen van het leven in het Brussels Gewest:

- > internationale, kosmopolitische, multiculturele aspecten; met andere woorden, de diversiteit van de Brusselse bevolking;
- > beroeps- en opleidingsmogelijkheden;
- > de levendigheid en de gezelligheid van de stad, de culturele dynamiek en de stedelijke sfeer;
- > de nabijheid van alle soorten voorzieningen: winkels, restaurants, sportvoorzieningen, scholen,...);
- > de bereikbaar van de stad en de mogelijkheden van transport (met name met het openbaar vervoer);
- > de tweezijdigheid van de grootte van een hoofdstad met een menselijk gelaat: een grote stad, die goed gelegen is in het noordwesten van Europa, die toch aangenaam is om in te leven.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet deze kwaliteiten behouden en **deze voordelen benutten** om jonge hoogopgeleide gezinnen de omstandigheden te bieden om duurzaam te komen wonen in Brussel en zo een deel van de stadsvlucht van de middenklasse naar de rand tegen te gaan. ■

BIJLAGE

Locatie studentenwoning per gemeente	Type studentenwoning											
	Studentenresidentie	Kamer bij een particulier	Individuele huurwoning type studio (kot)	Individuele huurwoning (appartement of huis)	Huurwoning als koppel/gezin (studio, appartement of huis)	Gedeelde huurwoning (appartement of huis)	Woning waar jij of een familielid eigenaar van is	Alternatieve woonvorm: kangoeroewoning...	Squat	Caravan	Overige	Totaal
1000 - Brussel-Stad	7%	5%	28%	14%	8%	33%	4%	0%	0%	0%	0%	100%
1020 - Laken	24%	15%	8%	8%	15%	22%	0%	0%	0%	0%	8%	100%
1030 - Schaarbeek	2%	9%	13%	14%	6%	44%	12%	0%	0%	0%	0%	100%
1040 - Etterbeek	4%	6%	24%	8%	12%	44%	1%	1%	0%	0%	0%	100%
1050 - Elsene	4%	4%	30%	15%	9%	32%	3%	1%	1%	0%	2%	100%
1060 - Sint-Gillis	2%	6%	19%	16%	9%	46%	2%	0%	0%	0%	0%	100%
1070 - Anderlecht	3%	9%	24%	7%	9%	33%	13%	2%	0%	0%	0%	100%
1080 - Sint-Jans-Molenbeek	3%	13%	12%	13%	16%	19%	16%	0%	0%	0%	8%	100%
1081 - Koekelberg	0%	35%	15%	4%	0%	34%	13%	0%	0%	0%	0%	100%
1082 - Sint-Agatha-Berchem	0%	33%	0%	0%	0%	0%	45%	0%	0%	0%	22%	100%
1083 - Ganshoren	11%	0%	14%	37%	26%	0%	12%	0%	0%	0%	0%	100%
1090 - Jette	25%	9%	24%	8%	4%	11%	6%	5%	0%	0%	9%	100%
1140 - Evere	0%	9%	0%	0%	30%	31%	29%	0%	0%	0%	0%	100%
1150 - Sint-Pieters-Woluwe	2%	16%	17%	4%	4%	47%	8%	3%	0%	0%	0%	100%
1160 - Oudergem	0%	16%	11%	9%	11%	50%	4%	0%	0%	0%	0%	100%
1170 - Watermaal-Bosvoorde	9%	0%	25%	24%	11%	19%	9%	3%	0%	0%	0%	100%
1180 - Ukkel	10%	1%	21%	7%	11%	33%	9%	0%	0%	0%	8%	100%
1190 - Vorst	5%	7%	9%	14%	10%	41%	11%	0%	0%	0%	5%	100%
1200 - Sint-Lambrechts-Woluwe	9%	18%	21%	7%	4%	37%	3%	1%	0%	0%	0%	100%
1210 - Sint-Joost-ten-Node	15%	5%	26%	5%	3%	42%	4%	0%	0%	0%	0%	100%

WWW.ADT-ATO.BRUSSELS